

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINIO PROCESO KATEDRA

AKVILĖ GRIKIENYTĖ
CIVILINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

UŽSIENIO ARBITRAŽO SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
lekt. N. Kaminskienė

Konsultantas –
doc. dr. V. Višinskis

Vilnius, 2007

TURINYS

Įvadas	3
1. Bendrosios užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ypatybės	6
1. 1. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo samprata	6
1. 2. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tarptautiniu mastu bei Lietuvoje teisinio reguliavimo istorinė raida	8
1. 3. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojantys teisės šaltiniai	13
2. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisiniai pagrindai ir tvarka.....	17
2. 1. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisiniai pagrindai pagal tarptautinės ir nacionalinės teisės normas.....	17
2. 2. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarka.....	25
3. Užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai	30
3. 1. Užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo samprata.....	30
3. 2. Užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai, kuriuos turi įrodyti atsakovas....	36
3. 3. Užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai, kurių buvimą teismas privalo patikrinti <i>ex officio</i>	46
Išvados ir pasiūlymai	52
Literatūros sąrašas.....	55
Santrauka	61
Summary	62

IVADAS

Temos aktualumas. Arbitražui priėmus sprendimą, arbitražinis procesas laikomas baigtu. Nuo šio momento kyla arbitražo sprendimo garantijų, jo įvykdymo užtikrinimo problema, kai šalys nevykdo arbitražo sprendimo savanoriškai. Vienas iš šios problemos sprendimo būdų, kai prašoma suteikti teisinę galią kitos valstybės teritorijoje priimtam arbitražo sprendimui arba arbitražo sprendimui, kuris nelaikomas vidaus sprendimu toje valstybėje, kurios prašoma jį pripažinti, yra užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas. Užtikrinant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą kitoje šalyje, tokiu būdu jį legalizuojant, įteisinant ir užkertant kelią ginčo nagrinėjimui valstybės teismuose, kartu yra apginami ir arbitraže laimėjusios šalies interesai. Priešingai nei teismų sprendimai, arbitražo sprendimai negali būti įgyvendinami juos priimančių arbitrų – arbitrai neturi jokių teisinių galių priversti pralaimėjusią šalį paklusti sprendimui. Pažymėtina yra tai, kad laikotarpiu nuo 1963 metų iki 1981 metų Tarptautinių prekybos rūmų arbitražo teismo praktika rodo, kad 90% arbitražo sprendimų šalys pripažįsta ir vykdo savo valia. Tačiau dabartinėje literatūroje yra kritiškai vertinami tokie statistiniai rodikliai, susiję su savanorišku užsienio arbitražo sprendimų vykdymu¹. Todėl yra būtina tolesnė užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teismų pagalba analizė.

Taip pat sėkmingas arbitraže laimėjusios šalies interesų užtikrinimas pripažįstant užsienio arbitražo sprendimą tiesiogiai lemia tarptautinio arbitražo efektyvumą. Todėl atkreiptinas dėmesys, kad priklausomai nuo to, kaip Lietuvos teismai taikys užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančias teisės normas, priklausys, ar užsienio įmonės ir investuotojai, sudarydami sutartis su Lietuvos įmonėmis, reikš norą spręsti ginčus arbitražu. Esant nepalankiam šių normų taikymui, tikėtina, jog užsienio partneriai Lietuvą traktuos kaip arbitražui nepalankią valstybę ir vengs su Lietuvos įmonėmis sudaromose sutartyse numatyti arbitražinę išlygą. Tuo tarpu, užsienio autoriai, pavyzdžiui, Q. Tannock², G. D. Kenfack³, R. Martinez⁴, D. G. Richard⁵, nurodo, kad turi būti didinama arbitražo reikšmė sprendžiant

---

¹ Tannock Q. Judging the effectiveness of arbitration through the Assessment of Compliance with and Enforcement of International Awards//Arbitration International. 2005, Vol. 21, Iss. 1, P. 71 - 81//<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=35&hid=2&sid=ad86118b-4b0d-40b1-9649-5ea57a79b40b%40SRCSM1>, prisijungimo laikas: 2006-11-18

² Tannock Q. Judging the effectiveness of arbitration through the Assessment of Compliance with and Enforcement of International Awards//Arbitration International. 2005, Vol. 21, Iss. 1, P. 71 - 81//<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=35&hid=2&sid=ad86118b-4b0d-40b1-9649-5ea57a79b40b%40SRCSM1>, prisijungimo laikas: 2006-11-18

³ Kenfack D.G. The Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in OHADA Member States//Journal of International Arbitration. 2003, Vol. 20, Iss. 2, P. 205-10//<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=68&hid=2&sid=ad86118b-4b0d-40b1-9649-5ea57a79b40b%40SRCSM1>; prisijungimo laikas: 2006-11-18

⁴ Martinez R. Recognition and enforcement of international arbitral awards under the United Nations convention of 1958: the “Refusal” provisions//Int’l. Law. 1990, Vol. 24, P. 487-519

tarptautinius komercinius ginčus. Todėl esant tiesioginiam ryšiui tarp užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir arbitražo populiarumo, yra svarbu nustatyti, ar teismų praktika prisideda prie arbitražo plėtojimo Lietuvoje, ar atvirkščiai – jį stabdo.

Taigi išaugusi komercinio arbitražo reikšmė nulemia ir tai, kad daugelis tiek Lietuvoje, tiek kitose valstybėse susiduria su užsienio arbitražo sprendimų pripažinimų problematika – vieni iš teorinių, o kiti iš praktinių pozicijų.

Temos naujumas. Lietuvoje, dabar net 142 pasaulio valstybėse taikoma, Niujorko konvencija buvo ratifikuota tik 1995 m. sausio 17 d. Nacionalinės teisės užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas sureguliuotas tik 1996 m. balandžio 2 d. Lietuvos Respublikos (toliau LR) Komercinio arbitražo įstatyme. Be to, 1964 m. LR Civilinio proceso kodekso (toliau 1964 m. LR CPK) pakeitimai, įtvirtinant detalesnę užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarką bei nutarčių apskundimą, buvo priimti 1994 m. ir 1998 m., o naujasis LR Civilinio proceso kodeksas (toliau LR CPK) - 2003 m. sausio 1 d. Taip pat, svarbi yra Lietuvos Aukščiausiojo teismo Senato 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimu aprobuota „LR teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga“ (toliau 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalga). Šių teisės šaltinių naujumas atskleidžia, jog užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas Lietuvoje yra naujas ir besivystantis teisinis institutas, plačiai nenagrinėtas doktrinoje, be kita ko, nėra išsamių ir sistemingų mokslinių tyrinėjimų užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo pagrindų ir tvarkos, taip pat užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo problematikos analizės aspektais.

Tyrimo problema. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo klausimas nėra išsamiai nagrinėtas Lietuvos autorių, tuo tarpu užsienio mokslinėje literatūroje šis klausimas yra nagrinėjamas plačiau atskleidžiant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tarptautinio ir nacionalinio teisinio reglamentavimo aspektus ir šių teisės normų taikymą atskirų valstybių teismų praktikoje, pavyzdžiui, JAV, Rusijoje, Ukrainoje, Kinijoje ir kitose valstybėse. Be to, atsižvelgiant į tai, kad užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo bylos priskirtinos byloms, turinčioms tarptautinį (užsienio) elementą, tiek arbitražo šalims, tiek valstybės organams, sprendžiantiems užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo klausimus, nepakanka vadovautis valstybių vienašališkai priimamais nacionalinės teisės aktais, bet reikia žvelgti į tarptautines konvencijas, kitų užsienio valstybių teismų praktiką. Atskirų valstybių nacionalinių įstatymų įvairovė, skirtinga užsienio teismų praktika lemia tai, kad dažnai praktikoje kyla problemų,

---

//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr24&id=505&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

⁵ Richard D.G. Enforcement of foreign arbitral awards under the United Nations convention of 1958: a survey of recent federal law//Int’L and Trade Journal. 1987, Vol. 13, P. 13-48//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/mljilt11&size=2&isize=L&rot=0&collection=journals&id=25>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

susijusių su ne visada vienodu ir nuosekliu užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reguliuojančių teisės normų taikymu.

Tyrimo objektas. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinis reglamentavimas.

Tyrimo dalykas. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teoriniai ir praktiniai aspektai.

Darbo tikslas. Remiantis tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais ir teismų praktika pateikti užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo pagrindų ir tvarkos, taip pat užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo problematikos analizę teoriniu ir praktiniu aspektu.

Darbo uždaviniai. Siekiant magistro baigiamojo darbo tikslo, keliami tokie uždaviniai:

1. išanalizuoti bendruosius užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo instituto ypatumus;
2. išanalizuoti užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinius pagrindus bei tvarką pagal tarptautinės ir nacionalinės teisės normas;
3. išanalizuoti Lietuvos ir užsienio valstybių teismų praktiką nustatant praktines užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo problemas;
4. atliktos analizės pagrindu suformuluoti išvadas ir pateikti siūlymus dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo instituto efektyvumo didinimo.

Hipotezė. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančios tarptautinės ir nacionalinės teisės normos nėra visapusiškai, nuosekliai bei tinkamai įgyvendinamos Lietuvos ir užsienio valstybių teismų praktikoje.

Tyrimo metodai. Plačiausiai taikomas lyginamasis metodas lyginant ir vertinant skirtingas mokslines nuomones, mokslines koncepcijas pirmojoje magistro baigiamojo darbo dalyje, taip pat analizuojant teorijos ir praktikos ryšį antrojoje ir trečiojoje šio darbo dalyse. Lingvistinis metodas taikomas siekiant išsiaiškinti teisės normų prasmę įstatymų tekste. Lyginamasis istorinis metodas buvo naudojamas nagrinėjant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tarptautiniu mastu bei Lietuvoje reguliavimo istorinę raidą. Sisteminės analizės metodas naudojamas siekiant išsiaiškinti teisės aktų ar atskirų teisės normų tarpusavio santykį bei sisteminio taikymo galimybes. Loginis metodas taikomas formuluojant apibendrinamąsias išvadas. Dokumentų analizės metodas taikomas siekiant išsiaiškinti tyrimo objekto teisinio reguliavimo ypatumus. Siekiant atskleisti užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo praktinio įgyvendinimo problemas buvo panaudota LAT ir kitų užsienio valstybių teismų išnagrinėtų bylų kiekybinė ir kokybinė analizė.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dalys, suskirstytos į poskyrius, ir išvados. Darbo pabaigoje pateikiama darbo santraukos lietuvių ir anglų kalbomis bei naudotos literatūros sąrašas.

1. BENDROSIOS UŽSIENIO ARBITRAŽO SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO YPATYBĖS

1.1. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo samprata

Kasmet tarp skirtingų valstybių piliečių ir juridinių asmenų užsimezga ir nutrūksta ryšiai, pavyzdžiui, sudaromos sutartys, steigiamos įmonės, vykstama į keliones ir kt. Tačiau kai tie santykiai tampa konfliktiniai, siekiama atsakyti į klausimą, kurios valstybės teismas gali ir turi išspręsti konfliktą, be to, kokių teisės normų pagrindu turi tai daryti. Panašių neaiškumų taip pat kyla, kai prireikia rinkti įrodymus užsienio valstybėje, nustatyti užsienio valstybės piliečio, pareiškiančio ieškinį, civilinį procesinį teisumą ir veiksnumą, įteikti šaukimus ir kitus dokumentus užsienio valstybėje esantiems asmenims ir kt., o į šių pavyzdžių ratą patenka ir užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas. Šis klausimas, kaip ir kiti, yra vertinamas ir nagrinėjamas tarptautinių ir užsienio valstybių nacionalinės teisės normų kontekste, bei sudaro civilinio proceso dalyką. Todėl magistro baigiamajame darbe nagrinėjamas užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas ir tarptautinės privatinės teisės kontekste, tačiau neatsiribojant nuo tarptautinio civilinio proceso teisės.

Visų pirma, būtina skirti dvi arbitražo sprendimų įgyvendinimo formas, priklausomai nuo to, ar arbitražo sprendimą šalys pripažįsta ir vykdo savanoriškai, ar ne:

1. šalys pripažįsta ir vykdo arbitražo sprendimus savo valia, t.y. savanoriškai, stengdamosi ir toliau palaikyti gerus santykius su ginčo šalimi ar dėl kitų priežasčių;
2. arbitražo sprendimai gali būti pripažįstami ir vykdomi valstybės prievartos pagalba, t.y. savanoriškai nevykdant, arbitražo sprendimo įgyvendinimą garantuoja valstybė, jos įstatymai teismų pagalba.

Magistro baigiamojo darbo autorius nagrinėja užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą antrąja prasme, t.y. šaliai nevykdant arbitražo sprendimo savanoriškai yra siekiama užtikrinti kitos šalies teisėtus interesus, pastarajai kreipiantis į kompetentingą teismą dėl arbitražo sprendimo pripažinimo. Priešingai nei teismų sprendimai, arbitražo sprendimai negali būti įgyvendinami juos priimančių arbitrų – arbitrai neturi jokių teisinių galių priversti pralaimėjusią šalį paklusti sprendimui. Pažymėtina yra tai, kad laikotarpiu nuo 1963 metų iki 1981 metų Tarptautinių prekybos rūmų arbitražo teismo praktika rodo, kad 90% arbitražo sprendimų šalys pripažįsta ir vykdo savo valia. Tačiau dabartinėje literatūroje yra kritiškai vertinami tokie statistiniai rodikliai, susiję su savanorišku užsienio arbitražo sprendimų vykdymu⁶. Todėl yra būtina tolesnė užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teismų pagalba analizė.

---

⁶ Tannock Q. Judging the effectiveness of arbitration through the Assessment of Compliance with and Enforcement of International Awards//Arbitration International. 2005, Vol. 21, Iss. 1, P. 71 -

Teisinėje literatūroje yra pateikiama keletas užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo sąvokų. Užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas „reiškia, kad jam suteikiama teisinė galia kokioje nors valstybėje“⁷. Tačiau siauresnę šios sąvokos, kaip užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo Lietuvoje, reikšmę pateikia autorius V. Mikelėnas – „tai tokios pat teisinės galios suteikimas užsienyje priimtam arbitražo sprendimui, kokią turi Lietuvos teritorijoje priimti arbitražo sprendimai“⁸. Analogiška sąvoka yra įtvirtinta 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje⁹.

Tačiau toliau nagrinėjant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo sąvokas, pastebėtina, jog užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo samprata apima ir pripažinimo bei vykdymo santykio analizę – šių sąvokų atskyrimą ir tarpusavio sąveiką. Tokie autoriai, kaip antai, J. Collier ir V. Lowe užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo sąvoką formuluoja per pripažinimo ir vykdymo sąvokų atskyrimą, teigdami, jog „pripažinimas įvyksta, kai teismas laiko sprendimą galutiniu ginčo sureguliuavimu tam, kad, pavyzdžiui, šalys negalėtų bylinėtis dėl ginčo iš naujo. O kai teismas, gavęs arbitražo sprendimą, laimėjusios šalies reikalavimu nurodo priemones jo įvykdymui – yra vykdytas. Vykdytas suponuoja ir kartu apima ir pripažinimą“¹⁰. Tuo tarpu, autoriai G. Dominas ir V. Mikelėnas pabrėžia, kad „pripažinimo išskyrimas yra aktualus, kai atsakovas laimi ginčą arbitraže, o vykdytas – jeigu arbitražą laimėjo ieškovas“¹¹. Tokios pozicijos laikosi ir E. Ivanauskienė¹². Pripažinimo ir vykdymo sąvokų išskyrimas ypač reikšmingas analizuojant Niujorko konvencijos tekstą, kuriame šie terminai dažnai tapatinami.

Be to, LR CPK 812 str. 6 d. nurodyta, kad su pareiškimu pripažinti užsienio arbitražo sprendimą gali būti sprendžiamas klausimas dėl leidimo šį sprendimą vykdyti. Tačiau užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas bei leidimas vykdyti ir užsienio arbitražo sprendimo vykdytas yra skirtingi teisiniai reiškiniai, kuriuos reglamentuoja skirtingos teisės normos. LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 str. 3 d. nurodyta, kad pripažinti užsienio arbitražo teismo sprendimai Lietuvoje yra vykdomi LR CPK nustatyta tvarka, o LR CPK 773 str. 2 d. nurodyta, kad užsienio arbitražo sprendimai LR vykdomi bendra tvarka, jeigu LR CPK LVIII skyriuje nenustatyta kitaip. Todėl užsienio arbitražo neįvykdomumas nereiškia, kad sprendimo negalima pripažinti. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo byloje Nr. 2T-29/2003 nagrinėjant pareiškėjo atvirosios akcinės bendrovės „Silur“ prašymą pripažinti ir įvykdyti Tarptautinio komercinio arbitražo

---

81//<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=35&hid=2&sid=ad86118b-4b0d-40b1-9649-5ea57a79b40b%40SRCSM1>, prisijungimo laikas: 2006-11-18

⁷ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 275

⁸ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. – Vilnius: Justitia, 2001. P. 203

⁹ LAT Senato 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimu aprobuota „LR teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga“ Nr. 28// Teismų praktika. 2001, Nr. 14

¹⁰ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 331

¹¹ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 277

¹² Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2, P. 25

teismo prie Ukrainos pramonės ir prekybos rūmų 1999 m. gegužės 26 d. sprendimą nustatyta, kad atsakovas buvo išregistruotas iš LR įmonių rejestro, todėl, nesant subjekto, iš kurio būtų galima įvykdyti išieškojimą, įvykdyti arbitražo sprendimą tampa neįmanoma - dėl to nėra pagrindo leisti vykdyti arbitražo sprendimą. Tačiau Lietuvos apeliacinis teismas 2003 m. rugsėjo 15 d. nutartyje nurodė, kad „sprendimo neįvykdomumas nereiškia, kad jo negalima pripažinti. Konvencijos 5 str. 2 d. (aut. pastaba: Niujorko konvencijos) nustatytų aplinkybių teismas nenustatė, todėl nėra pagrindo atsisakyti minėtą sprendimą pripažinti“¹³.

Kita vertus, nagrinėjant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo sampratą ir atkreipiant dėmesį į pripažinimo ir vykdymo sąvokų atskyrimą, būtina ir šių sąvokų tarpusavio sąveikos analizė, kurią atlikus darytina išvada, kad užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas yra būtina arbitražo sprendimo vykdymo prielaida - nuo pripažinimo momento užsienio arbitražo sprendimas įgyja *res judicata* (šalims turi įstatymo galią) bei prejudicinę galią ir turi būti vykdomas. Tai reiškia, kad bylinėjimasis laikomas baigtu (*lites finiri oportet*), o ginčas išspręstu galutinai ir negrižtamai (*res in iudicium deducta*) – formalusis *res judicata* principo aspektas. Taip pat šalys nebegali kreiptis į arbitražą ar teismą dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko, tuo pačiu pagrindu ne tik arbitražo vietoje, bet ir toje valstybėje, kurioje sprendimas yra pripažintas – materialusis *res judicata* principo aspektas.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad vienoje iš teisinėje literatūroje pateikiamų užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo sąvokų užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas apibrėžiamas plačiau, o kitose siauriau. Tačiau magistro baigiamojo darbo autoriaus nuomone užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas turi būti apibrėžiamas kaip teisinės galios suteikimas kitos valstybės teritorijoje priimtam arbitražo sprendimui arba arbitražo sprendimui, kuris nelaikomas vidaus sprendimu toje valstybėje, kurios prašoma jį pripažinti. Tokia sąvoka, kurios pagrindą sudaro arbitražo sprendimo priėmimo vietos kriterijus, taip pat yra siekiama tiksliau apibrėžti užsienio arbitražo sprendimo pripažinimą bei išvengti užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąvokų tapatinimo atkreipiant dėmesį į tai, kad tik teismui suteikus teisinę galią minėtam sprendimui, t.y. jį pripažinus, jis gali būti vykdomas.

1.2. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tarptautiniu mastu bei Lietuvoje teisinio reguliavimo istorinė raida

Valstybes tarptautiniu mastu sureguliuoti užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą skatino keletas veiksnių:

---

¹³ 2003 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis atviroji akcinė bendrovė „Silur“ v. UAB „Alsauda“, civ. bylos Nr. 2T-29/2003// <http://www.infollex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=39685>; prisijungimo laikas: 2007-08-07

1. intensyviai besivystanti tarptautinė prekyba ir didėjantis poreikis vystyti alternatyvų komercinių ginčų sprendimo būdą;
2. pasenusi, nepalanki arbitražui bei skirtinga nacionaliniuose įstatymuose įtvirtinta ginčų sprendimo arbitražiniame teisme, ypač arbitražinių išlygų ir užsienio arbitražo sprendimų įgyvendinimo srityje, teisinė reglamentacija;
3. nebuvimas nei arbitražinės išlygos, nei arbitražo sprendimo, priimto užsienio šalyje, privalomos galios, įtvirtintos nacionaliniuose įstatymuose.

Visa tai lėmė poreikį sureguliuoti arbitražinės išlygos ir arbitražo sprendimų pripažinimo klausimus tarptautiniu mastu.

Pats pirmasis tarptautinis teisinis dokumentas, reguliuojantis arbitražinės išlygos klausimus buvo inicijuotas Tarptautinių prekybos rūmų tarybos, o priimtas Tautų Sąjungoje 1923 m. - Ženevos protokolas dėl arbitražinių išlygų. Šis protokolas svarbus tuo, kad buvo pripažinta, jog efektyviam tarptautinio komercinio arbitražo reglamentavimui nepakanka nacionalinių įstatymų, be to, tam, kad būtų galima efektyviai įgyvendinti užsienio arbitražo sprendimą užsienio valstybėje, būtina suteikti tokiam sprendimui privalomąją galią. Tačiau dėl šio protokolo trūkumų Tautų Sąjungoje 1927 m. priimta Ženevos konvencija dėl užsienio arbitražo sprendimų įvykdymo kartu su Ženevos protokolu buvo laikoma vienu dokumentu, todėl ją galėjo ratifikuoti tik tos šalys, kurios buvo ratifikavusios Ženevos protokolą, t.y. daugiau kaip trisdešimt penkios valstybės, kurių dauguma – Europos.

Kita vertus, ši konvencija nors ir naudinga tuo, kad nustatė vienodas užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąlygas, tačiau turėjo trūkumų – nustatė pareigą įrodyti, kad sprendimas atitinka tam tikras sąlygas, tarp jų sprendimo galutinumo pagal arbitražo vietos teisę sąlygą ir jo suderinamumo su valstybės, kurioje reikalaujama vykdymo, viešąją tvarką sąlygą (vadinamoji „dvigubos egzekvatūros“ praktika). Be to, buvo sudarytos sąlygos vilkinti pripažinimo ir vykdymo procedūrą nurodant nebaigtinį atsisakymo pripažinti ir vykdyti sprendimą pagrindų sąrašą, t.y. teismas galėjo, šaliai įrodžius kitą, nei pačioje konvencijoje nurodytą pagrindą, leidžiantį ginčyti sprendimo galiojimą, atsisakyti įgyvendinti tokį sprendimą.

Antrasis svarbus teisinis dokumentas, kurį pasirašius valstybėje teisinės galios netenka Ženevos protokolas ir Ženevos konvencija, yra Jungtinių Tautų ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pavedimu *ad hoc* komiteto paruošta Niujorko konvencija, priimta 1958 m., o įsigaliojusi 1959 m. birželio 7 d. Beje, jau 1953 m. Tarptautiniai prekybos rūmai pasiūlė paruošti naują konvenciją siekiant pašalinti Ženevos konvencijos trūkumus, suvienodinant arbitražo sprendimų pripažinimo procedūras kartu skatinant tarptautinių ginčų sprendimo arbitražiniame teisme vystymą. Niujorko konvencija panaikino arbitražo vietos teismo teismo patvirtinimo reikalavimą, sumažino arbitražo sprendimų peržiūros ir vykdymo atsisakymo pagrindų skaičių,

nustatė atsakovo pareigą įrodyti, kad arbitražo sprendimas negalioja, buvo panaikintas, ar atidėtas bei suteikė vienodą statusą *ad hoc* ir institucinio arbitražo sprendimams. Todėl vertinant Niujorko konvenciją lyginamuoju aspektu, darytina pagrįsta išvada, kad ši konvencija bylos šalims yra labiau naudinga – užsienio arbitražo sprendimo pripažinimui yra būtina pateikti tik patvirtintas sprendimo ir susitarimo, kuriuo remiantis jis buvo priimtas, kopijas (arba vertimus), nebent šalis, iš kurios reikalaujama vykdyti sprendimą, įrodo, kad egzistuoja vienas iš Niujorko konvencijoje įtvirtintų užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų.

Niujorko konvenciją valstybės ratifikavo ne iš karto. Pasauliniu mastu ji buvo pripažinta per paskutiniuosius dvidešimt penkerius metus. Dabar pasaulyje yra 142 valstybės, ratifikavusios Niujorko konvenciją. Pirmoji valstybė, ratifikavusi šią konvenciją buvo Izraelis (ratifikavo 1959 m. sausio 5 d., o įsigaliojo 1958 m. birželio 7 d.), o vėliausiai - Maršalų salos (2006 m. gruodžio 12 d., o ji įsigaliojo 2007 m. kovo 21 d.)¹⁴. Lietuvoje LR Seimas ją ratifikavo 1995 m. sausio 17 d., o konvencija įsigaliojo 1995 m. birželio 12 d. Tačiau Lietuva padarė išlygą, jog tik savitarpio pagrindu taikysianti šios konvencijos nuostatas arbitražų sprendimams, priimtiems teritorijose tų valstybių, kurios nėra Niujorko konvencijos dalyvės.

Niujorko konvencijos reikšmę atskleidžia autoriai J. Collier ir V. Lowe: „Niujorko konvencija iš esmės siekiama užtikrinti, kad joje dalyvaujančiose Susitariančiose valstybėse:

1. arbitražiniai susitarimai būtų pripažįstami galiojančiais ir užkertančiais kelią ginčo nagrinėjimui valstybės teismuose;
2. užsienio arbitražų sprendimai būtų pripažįstami ir vykdomi, išskyrus tam tikras ypatingas aplinkybes;
3. pagrindai, kuriais remiantis galima atsisakyti pripažinti ar vykdyti, būtų griežtai apriboti.“¹⁵.

Todėl atsižvelgiant į tai, kad dabar Niujorko konvencija yra taikoma pasauliniu mastu ir sutinkant su autoriaus V. Mikelėno nuomone, kad praktiškai dabartiniame kontekste svarbiausia yra Niujorko konvencija, šiame magistro baigiamajame darbe toliau detalai bus apžvelgtas užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinis reglamentavimas pagal šią konvenciją. Be to, Niujorko konvencija yra svarbi dėl to, kad yra tiesiogiai taikoma Lietuvoje.

Niujorko konvencijos trūkumai ir skirtinga komercinių arbitražų veiklos reguliavimo praktika lėmė Europos konvencijos dėl tarptautinio komercinio arbitražo (toliau Europos konvencija) priėmimą 1961 m. birželio 21 d., tačiau magistro baigiamojo darbo autorius Europos konvencijos detaliau neanalizuos. Nors ir buvo siekta šia konvencija papildyti Niujorko konvenciją numatant arbitražo sprendimo motyvaciją, tačiau Europos konvencija

¹⁴ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention.html; prisijungimo laikas: 2007-06-05

¹⁵ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 333

nereglamentuoja užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo. O būtent pastarieji yra magistro baigiamojo darbo analizės objektas.

Kitas skirtingas arbitražo sprendimo pripažinimo nuostatas nei Niujorko konvencija įtvirtinantis dokumentas yra Rekonstrukcijos ir vystymo tarptautinio banko (IBRD) vadovų 1965 m. priimta Konvencija dėl investicinių ginčų išsprendimo tarp valstybių ir kitų valstybių piliečių (toliau ISCID konvencija). Šios konvencijos ypatumas yra tas, kad jos taikymo apimtis yra ribota:

1. ji taikoma tik investiciniams ginčams tarp valstybių ir kitų valstybių piliečių, raštu sutikusiems pateikti ginčą spręsti Tarptautiniam investicinių ginčų sprendimo centrui;
2. ji numato nuo vietos teismų sistemos visiškai nepriklausomą ginčų sprendimų sistemą¹⁶.

Be to, ISCID konvencijos 54 str. numato, kad „pasirašiusi valstybė išipareigoja pripažinti arbitražo sprendimą kaip galiojantį ir vykdyti arbitražo sprendime numatytus piniginius išipareigojimus savo teritorijoje, tarytum tai būtų galutinis šios valstybės teismo sprendimas“¹⁷. Taigi, pripažįstant arbitražo sprendimus ISCID konvencijos pagrindu, nacionaliniai teismai atlieka ribotą vaidmenį.

Dar vienas užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą liečiantis dokumentas yra UNCITRAL pavyzdinis įstatymas, priimtas Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos 1985 m. birželio 21 d., kurio VIII Skyrius yra „Sprendimų pripažinimas ir vykdymas“. Šio įstatymo nuostatos neprieštarauja Niujorko konvencijai, nes, kaip teigia autoriai J. Collier, V. Lowe, „Niujorko konvencijos pranašumą pabrėžia ir tas faktas, kad UNICTRAL pavyzdinis įstatymas, skirtas būti pavyzdžiu nacionaliniams arbitražo įstatymams neatsižvelgiant į tai, ar konkrečios valstybės yra Niujorko konvencijos ar kitos konvencijos dalyvės, yra parengtas remiantis Niujorko konvencijos nuostatomis“¹⁸. Kita vertus, arbitražo sprendimų pripažinimą reguliuojančios normos skiriasi:

1. Pavyzdinis įstatymas skiria pripažinimą nuo vykdymo, t.y. arbitražo sprendimas pripažįstamas automatiškai, netgi šaliai nesikreipiant į teismą;
2. Pavyzdinis įstatymas nenurodo, kokie asmenys turi atlikti užsienio arbitražo sprendimo ir arbitražinio susitarimo, kurie pateikiami teismui, vertimą;
3. Pavyzdiniame įstatyme atsisakyta Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. a) punkte šalių veiksniumi „taikomos teisės“ nuostatos, nes tai „nepilna arba klaidinanti“ nuostata. Ji nukreipia į skirtingą materialinę teisę: šalių gyvenamosios vietos teisę, nuolatinės gyvenamosios vietos teisę ar vietos, kur šalys gavo pilietybę, teisę¹⁹.

¹⁶ Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 28

¹⁷ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 381

¹⁸ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 333

¹⁹ Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 29

Pažymėtina, kad Lietuva įgyvendino UNCITRAL pavyzdinį įstatymą daugelį šio įstatymo nuostatų inkorporuodama į LR Komercinio arbitražo įstatymą.

Taigi užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo istorinė raida tarptautiniu mastu prasidėjo 1923 m. priėmus Ženevos protokolą dėl arbitražinių išlygų, kurio trūkumai lėmė daugelio kitų dokumentų priėmimą. Be to, užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinis reglamentavimo procesas tebevyksta iki šiol.

Lietuvoje užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo reguliavimas vyko tokiais etapais: 1. 1995 m. sausio 17 d. ratifikuota Niujorko konvencija; 2. 1996 m. balandžio 2 d. priimtas LR Komercinio arbitražo įstatymas; 3. 1998 m. gruodžio 12 d. atlikti 1964 m. LR CPK pakeitimai, įtvirtinant detalesnę užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarką bei nutarčių dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo apskundimą; 4. LAT Senato nutarimu aprobuota 2000 m. apibendrinimo apžvalga siekiant išsiaiškinti, ar teismai, nagrinėdami bylas su tarptautiniu (užsienio) elementu, teisingai taiko LR kolizines normas ir tarptautinių sutarčių nuostatas ir pateikti teismams tarptautinės privatinės teisės šaltinių apžvalgą bei jų aiškinimo ir taikymo rekomendacijas; 5. 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujasis LR CPK.

Niujorko konvencijos ratifikavimą 1995 m. sausio 17 d. lėmė po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje susiklosčiusi situacija – pradėta vadovautis rinkos ekonomikos modeliu bei ryškėjo spartus verslo ryšių su užsienio valstybėmis vystimasis. Tačiau Niujorko konvencija numato tik vieningus arbitražo sprendimų įgyvendinimo standartus, todėl šios konvencijos 3 straipsnyje įtvirtinta, kad „kiekviena Susitariančioji valstybė pripažįsta arbitražų sprendimus privalomais ir vykdo pagal tos teritorijos, kurioje prašoma pripažinti ir vykdyti šiuos sprendimus, procesines normas tolesniuose straipsniuose išdėstytomis sąlygomis <...>“. Atsižvelgiant į tai, 1996 m. balandžio 2 d. buvo priimtas LR Komercinio arbitražo įstatymas, kuris sureguliuavo ginčų sprendimo arbitražiniame teisme, tame tarpe užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo, tvarką. Šis įstatymas parengtas vadovaujantis UNICITRAL pavyzdiniu įstatymu, todėl Lietuva yra priskiriama prie grupės valstybių (į grupę įeiną Australija, Austrija, Danija, Graikija, Ispanija, Japonija, Lenkija, Kanada, Rusija, Vokietija ir kt.), kurios perkėlė į savo nacionalinę teisę UNICITRAL pavyzdinio įstatymo nuostatas. Taip pat, siekiant užtikrinti efektyvų ginčų sprendimą 1998 m. gruodžio 12 d. dieną buvo atlikti 1964 m. LR CPK pakeitimai, kuriais numatyta detalesnė užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti tvarka, tame tarpe ir nutarčių dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti apskundimo tvarka.

2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje siekta pateikti teismams tarptautinės privatinės teisės šaltinių apžvalgą bei jų aiškinimo ir taikymo rekomendacijas, reikšmingas nagrinėjant bylas su tarptautiniu (užsienio) elementu ir užtikrinti teisingą bei vienodą LR kolizinių normų

ir tarptautinių sutarčių nuostatų taikymą apibrėžiant Niujorko konvencijos taikymo sritį, užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo sampratą, detalią užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarką bei nepripažinimo pagrindus.

2000 m. liepos 18 d. priimtas, o 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojęs naujasis LR CPK įtvirtino detalesnę nei 1964 m. LR CPK užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarką, apibrėžiant asmenų, turinčių teisę kreiptis dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo, ratą, nustatė dokumentų, pateikiamų prie pareiškimo dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo sąrašą, pareiškėjų bei teismo teises ir pareigas, išsamiai užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo nagrinėjimo tvarką, pavyzdžiui, įtvirtinant, kad tokius pareiškimus nagrinėja Lietuvos apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegija ir pan.

Atsižvelgiant į Lietuvos užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarkos teisinio reglamentavimo raidą, galima daryti išvadą, kad Lietuvoje formaliai yra sudaromos palankios sąlygos plėtoti ginčų nagrinėjimą arbitražu.

1.3. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojantys teisės šaltiniai

Autorius V. Mikelėnas išskiria tokius „tarptautinio civilinio proceso šaltinius“:

1. tarptautinė teisė – tarptautinės dvišalės sutartys ir daugiašalės konvencijos;
2. nacionalinė teisė;
3. teismų praktika²⁰.

Remdamasis šiuo skirstymu bei 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalga, magistro baigiamojo darbo autorius žvelgia į užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančius teisės šaltinius. Taigi užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą Lietuvoje reguliuoja:

1. tarptautinė teisė:
  - Niujorko konvencija (LR Seimas ją ratifikavo 1995 m. sausio 17 d., o konvencija įsigaliojo nuo 1995 m. birželio 12 d.);
2. nacionalinė teisė:
  - LR CPK 809 – 812 str.;
  - 1996 m. balandžio 2 d. LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 – 40 str.²¹
3. Teismų praktika.

LR Konstitucijos 135 str. 1 d. įtvirtinta, kad LR įgyvendindama užsienio politiką vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis (vienas iš jų –

²⁰ Mikelėnas V. Civilinis procesas. Antroji dalis. – Vilnius: Justitia, 1997. P. 314

²¹ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 203 – 204

tarptautinių valstybės įsipareigojimų vykdymas (*pacta sunt servanda*)). LR Konstitucijos 138 str. 3 d. įtvirtinta nuostata, kad „tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo LR Seimas, yra sudedamoji LR teisinės sistemos dalis“²². Pasak autoriaus V. Vadapalo, ši nuostata reiškia, kad „šios sutartys veikia tiesiogiai ir turi būti taikomos Lietuvos teisinėje sistemoje“²³. Todėl įstatymų leidžiamosios, vykdomosios, teisminės institucijos, taip pat pareigūnai privalo jas taikyti ir jų laikytis. Be to, minėta nuostata atskleidžia LR pasirinktą taisyklę, „kuria yra grindžiama tarptautinės ir vidaus teisės derinimo sistema – tarptautinės sutartys transformuojamos šalies teisinėje sistemoje (inkorporuojamos į ją)“²⁴. Todėl Niujorko konvencija yra LR teisinės sistemos dalis. Tapdama šios konvencijos dalyve, Lietuva taip pat įsipareigojo tinkamai taikyti konvencijoje įtvirtintas teisės normas.

Kokybiškos statutinės teisės arbitražo plėtotei nepakanka, todėl yra būtinas ir teismų praktikos požiūris į arbitražą, tame tarpe į užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą, atskleidimas. Teismų praktikos, kaip užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančio teisės šaltinio, išskyrimas argumentuojamas tuo, kad užsienio teismų sprendimus, susijusius su Niujorko konvencijos aiškinimu ir taikymu galima rasti kasmet Komercinio arbitražo tarptautinės tarybos (ICCA) publikuojamuose rinkiniuose (ICCA Yearbook) - iki 2006 metų buvo išleistas 31 leidinio tomas. Šiuos sprendimus taip pat sistemina Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisija (UNCITRAL). Lietuvoje teismų praktika – Lietuvos apeliacinio teismo ir LAT, susijusi su užsienio arbitražo sprendimų pripažinimu, taip pat yra gana gausi. Lietuvos teismų praktikos analizę magistro baigiamojo darbo autorius pateiks antroje ir trečioje magistro baigiamojo darbo dalyse.

Kita vertus, atskleidžiant teismų praktikos, kaip vieno iš užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisės šaltinių, reikšmę būtina kelti klausimą – kokią įtaką turi užsienio valstybių teismų praktika pripažįstant užsienio arbitražo sprendimus ir taikant Niujorko konvenciją. Pateikiant atsakymą, pažymėtina yra tai, kad teismų jurisprudencija turi būti prognozuojama, tokiu būdu sudarant palankias sąlygas tarptautinės prekybos plėtojimui. Todėl LAT 2000 m. apibendrinimo apžvalgoje nurodė, kad „teismai, taikydami ir aiškindami Niujorko konvenciją, turi analizuoti ir remtis užsienio teismų praktika, susijusia su šios konvencijos aiškinimu ir taikymu“²⁵. Analogiškos pozicijos yra laikomasi ir kitose užsienio valstybėse²⁶. Taigi teismai

²² Lietuvos Respublikos Konstitucija. – Vilnius: Mūsų Saulužė, 2002. P. 33

²³ Vadapalas V. Tarptautinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2006. P. 63

²⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 17 d. nutarimas „Dėl LR įstatymo „Dėl LR Tarptautinių sutarčių“ 7 str. 4 d. ir 12 str. atitikimo LR Konstitucijai“// <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=21742&Condition2=>; prisijungimo laikas: 2007-05-25

²⁵ LAT Senato 2000 m. gruodžio 21 d. nutarimu aprobuota „LR teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga“ Nr. 28// Teismų praktika. 2001, Nr. 14

²⁶ Enforcing arbitration awards under the New York Convention: experience and prospects//

<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/NYCDay-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-05-29

remiasi teismų sprendimais, priimtais kitose valstybėse, siekiant užtikrinti vieningą teismų praktiką užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo srityje.

Tačiau pažvelgus ne tik į Lietuvą, bet ir į kitose valstybėse vykdomą užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą, pateiktas užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančių teisės šaltinių skirstymas nebūtų išsamus. Pagrįsdamas šį teiginį, magistro baigiamojo darbo autorius pateikia keletą argumentų.

Visų pirma, žvelgiant į tarptautinės teisės šaltinius iškyla probleminis klausimas – ar į užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančius teisės šaltinius patenka ne tik daugiašalės, bet ir dvišalės sutartys. Autorius J. Šatas neneigia, kad yra atvejų, kai „teismai sprendami pripažinimo klausimus gali remtis tarptautinės dvišalės teisinės pagalbos sutarties nuostatomis“²⁷. LR yra sudariusi dvišales sutartis su Rusija, Moldova, Lenkija, Ukraina, Baltarusija, Latvija, Estija, Kazachstanu ir Turkija dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, komercinėse ir šeimos bylose. Pagal jas prašymas pripažinti ir įvykdyti arbitražinio teismo sprendimą kartu su patvirtintu sprendimo nuorašu ir liudijimu, jog sprendimas yra galutinis ir gali būti vykdomas, taip pat dokumentu, liudijančiu, jog pralaimėjusi byla šalis buvo tinkamai informuota apie įvyksiantį arbitražinį nagrinėjimą, ir vertimais į šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir įvykdyti, kalbą ir anglų kalbą gali būti perduodamas tiesiogiai kompetentingoms kitos susitariančios šalies institucijoms.

Kita vertus, nors teoriškai sutarčių dėl dvišalės teisinės pagalbos taikymo galimybė neatmetama, tačiau autorius V. Mikelėnas nesutinka su šia pozicija ir savo nuostatą pagrindžia teismų praktikos klaidomis, išdėstytomis 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje. Pavyzdžiui, „Kauno apygardos teismas byloje Terbovlės sauso nuriebinto pieno gamykla v. UAB „Belteks“ remdamasis Lietuvos ir Ukrainos dvišale sutartimi dėl teisinės pagalbos, pripažino Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Ukrainos prekybos ir pramonės rūmų sprendimą. Tačiau toks dvišalis taikymas buvo nepagrįstas, nes byloje buvo prašyta pripažinti ne Ukrainos valstybės teismo, o arbitražo sprendimą, todėl turėjo būti taikoma Niujorko konvencija. Analogišką klaidą padarė ir Vilniaus miesto trečiasis apylinkės teismas bei Vilniaus apygardos teismas byloje „Natali“ v. UAB prekybos namai „Luri“²⁸. Taigi atsakymas į anksčiau pateiktą klausimą gali būti dvejopas, priklausomai nuo to, kuo remsimės ar tik teorinėmis nuostatomis, ar ir susiklosčiusia teismų praktika.

Tačiau magistro baigiamojo darbo autorius palaiko V. Mikelėno išdėstytą poziciją, kuri yra pateikta remiantis 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalga. Pažymėtina, jog 1994 m. gegužės 31 d. LR Teismų įstatymo 23 str. 2 d. 2 punkte įtvirtinta, kad LAT formuodamas vienodą

²⁷ Šatas J. Arbitražas tarptautinėje komercijoje. – Kaunas: Technologija, 1998. P. 43

²⁸ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 205

bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus „analizuoja teismų praktiką taikant įstatymus ir kitus teisės aktus ir teikia rekomendacinius išaiškinimus“. Todėl atsižvelgiant tiek į tai, kad LAT parengdamas 2000 m. apibendrinimo apžvalgą, kuri buvo skelbta 2001 m. leidinyje „Teismų praktika“ Nr. 14, siekia formuoti vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką, tiek į užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinį reglamentavimą LR CPK (pavyzdžiui, LR CPK 810 straipsnio 6 punkte įtvirtinta, kad „užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo sąlygas nustato 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo“), darytina išvada, kad į užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančius teisės šaltinius patenka daugiašalės, bet ne dvišalės sutartys.

Taigi, užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojantys teisės šaltiniai yra tarptautinė teisė (daugiašalės sutartys), nacionalinė teisė bei teismų praktika. Šių teisės šaltinių pagrindu yra pateikiama teisinė užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo analizė antrajame bei trečiajame magistro baigiamojo darbo skyriuose.

2. UŽSIENIO ARBITRAŽO SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO TEISINIAI PAGRINDAI IR TVARKA

2.1. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisiniai pagrindai pagal tarptautinės ir nacionalinės teisės normas

Tiek pagal Niujorko konvencijos 2 str., tiek pagal LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 str. 2 d. tam, kad būtų pradėta užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo procedūra, vienas iš užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo teisinių pagrindų yra arbitražinio susitarimo buvimas.

Pažymėtina yra tai, kad Niujorko konvencijoje arbitražinio susitarimo svarba yra atskleidžiama dviejuose straipsniuose (2 str., pagal kurią „kiekviena Susitariančioji valstybė pripažįsta rašytinį susitarimą <...>“, ir 5 str. 1 d. a punkte, kuriame išvardinami užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai, jeigu arbitražinį susitarimą sudariusi šalis ar abi šalys buvo neveiksnios arba arbitražinis susitarimas negalioja), kurių skirtubių atskleidimas yra būtinas nustatant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinių pagrindų teisinį reglamentavimą. Be to, tai yra svarbu, nes kaip nurodo autorius P. Sanders, teismų praktika atskleidžia, jog teismai daugiausia susiduria su klausimais, kurie yra susiję su minėtų straipsnių taikymu²⁹. Todėl atkreiptinas dėmesys į tai, kad Niujorko konvencijos 2 str. taikymas apima tokias situacijas, kai nepaisant rašytinio arbitražinio susitarimo buvimo, teismas iškelia civilinę bylą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo. Tokiu atveju teismas, nustatęs, kad yra kilęs ginčas, kuri šalis susitarė perduoti spręsti arbitražui, privalo nukreipti šalis į arbitražą, kuris išspręstų kilusį ginčą, išskyrus atvejus, kai teismas nustato, kad arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas. Tuo tarpu, Niujorko konvencijos 5 str. apima tuos atvejus, kai ginčas jau yra išnagrinėtas arbitraže ir yra priimtas arbitražo sprendimas, kuri yra prašoma pripažinti. Todėl atsakovas gali gintis teigdamas, kad arbitražinis susitarimas negalioja - remtis vienu iš užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų. Taigi, pirmiausia, šalys turi sudaryti arbitražinį susitarimą, kurio pagrindu kilus ginčui kreipiasi į arbitražą dėl jo išsprendimo, o arbitražui priėmus sprendimą ir šaliai savanoriškai jo nevykdant, kreiptis į teismą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo.

Kita vertus, pateikta minėtų straipsnių skirtumų analizė taip pat leidžia daryti išvadą, jog „Niujorko konvencijos 2 str., apimantis arbitražinių susitarimų pripažinimą, yra už Niujorko konvencijos taikymo srities atkreipiant dėmesį į tai, kad net pats konvencijos pavadinimas atskleidžia, jog Niujorko konvencija apima užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą ir

---

²⁹ Sanders P. A twenty years' review of the Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards//Int'l L. 1979, Vol.13, P.277//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr13&id=281&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

vykdymą³⁰. Analogiškos pozicijos laikosi autorius R. Springer³¹. Toks teisinio reglamentavimo neaiškumas sąlygoja klausimo, ar yra galimas bet kurio arbitražinio susitarimo pagrindu priimto arbitražo sprendimo pripažinimas. Atsakymas pateikiamas atsižvelgiant į Niujorko konvencijos 1 str. ir 2 str. tarpusavio sąsają – pripažįstamas arbitražo sprendimas priimtas arbitražinio susitarimo, turinčio tarptautinį elementą, pagrindu.

Niujorko konvencijos 2 str. 1 d. arbitražinis susitarimas yra įvardijamas kaip „rašytinis susitarimas“, kurio sąvoka apima arbitražinę išlygą, numatytą sutartyje, arba arbitražinį susitarimą, šalių pasirašytą ar apibrėžtą pasikeitimo raštuose ar telegramose. Be to, LR Komercinio arbitražo įstatymo, parengto vadovaujantis Niujorko konvencija, 9 str. 2 d. yra pateikiama išsamesnė arbitražinio susitarimo samprata, ne tik įtvirtinant, kad arbitražinis susitarimas sudaromas raštu ir laikomas sudarytu, jeigu įformintas bendru šalių pasirašytu dokumentu, arba sudarytas šalims apsikeičiant raštais, telegramomis, telefaksais ar kitais dokumentais, kuriuose fiksuojamas tokio susitarimo sudarymo faktas, bet ir jeigu šalys apsikeičia ieškininiu pareiškimu ir atsiliepimu į ieškinį, kuriuose viena iš šalių tvirtina, o kita šalis neneigia, kad tarp jų sudarytas arbitražinis susitarimas, arba yra kitokių rašytinių įrodymų, kad šalys yra sudariusios ar pripažįsta arbitražinį susitarimą. Kita vertus, nors tokie arbitražinio susitarimo sudarymo pripažinimo pagrindai įtvirtinti nacionaliniame įstatyme, „Niujorko konvencijos taikymo praktikoje taip pat susiformavo nuostata tokį susitarimą laikyti sudarytu ne tik, jei jis įformintas bendru šalių pasirašytu dokumentu, bet ir šalims apsikeitus raštais, telegramomis, telefaksais ar kitais dokumentais, kuriuose fiksuojamas tokio susitarimo sudarymo faktas, arba yra kitokių rašytinių įrodymų, kad šalys yra sudariusios ar pripažįsta arbitražinį susitarimą“³².

Taigi Niujorko konvencijos 2 str. bei LR Komercinio arbitražo įstatymo 9 str. 1 d. ir 2 d. įtvirtintų teisės normų pagrindu darytina išvada, kad esminė arbitražinio susitarimo galiojimo sąlyga yra suderintos šalių valios, išreikštos rašytine forma, sudaryti atitinkamą susitarimą išreiškimas. Tačiau kai kuriose valstybėse, kaip antai Nyderlanduose, yra laikoma, kad galioja žodžiu sudarytas arbitražinis susitarimas. Šį nacionalinės ir tarptautinės teisės neatitikimą autorius P. Sanders siūlo spręsti „pirmenybę teikiant tarptautinės teisės, t.y. Niujorko

---

³⁰ Sanders P. A twenty years' review of the Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards//Int'l L. 1979, Vol.13, 278//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr13&id=281&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

³¹ Springer. R. The United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards//Int'l L. 1968-1969, Vol. 3, P. 322//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr3&id=338&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

³² 2003m. lapkričio 25d. LAT nutartis AB „Szolmar“ v.UAB „Ukmedė“, 3k-7-999/2003//http://www.lat.lt/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=24657; prisijungimo laikas: 2007-05-29

konvencijos teisės normoms³³. Tokią išvadą autorius daro atsižvelgdamas į tai, kad Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. a punkte, kuriame įtvirtintas vienas iš užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų (jeigu arbitražinį susitarimą sudariusi šalis ar abi šalys buvo neveiksnioms arba arbitražinis susitarimas negalioja) yra daroma nuoroda į Niujorko konvencijos 2 str. (turi būti rašytinis susitarimas). Todėl jeigu nėra rašytinio susitarimo, teismas ne tik privalo nukreipti šalis į arbitražą, kaip nurodoma Niujorko konvencijos 2 str. 3 d., bet ir atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą priimtą susitarimo, kuris nebuvo sudarytas raštu, pagrindu. Taigi Niujorko konvencijos 2 str., kiek tai liečia arbitražinį susitarimą, skiriasi nuo arbitražiniam susitarimui taikytinos teisės nustatomų reikalavimų. Minėtos problemos kilimą sąlygoja užsienio valstybių teismų praktika atskleidžianti palankų teismų požiūrį šiuo aspektu – „teismai pripažįsta tokius užsienio arbitražo sprendimus išreiškdami liberalesnę požiūrį į problemas, su kuriomis susiduriama sprendžiant tarptautinio komercinio arbitražo bylas“³⁴. Tokį teismų praktikoje formuojamą požiūrį sąlygoja vis didesnės reikšmės teikimas tarptautiniam arbitražui – efektyvus ginčų sprendimas arbitraže ir užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas teisme bei teisės harmonizavimo poreikis.

Kita vertus, kai šalis siekia užsienio arbitražo sprendimo, priimto nesant rašytinio arbitražinio susitarimo, pripažinimo, išeiti pateikia Niujorko konvencijos 7 str. 1 d. įtvirtinta teisės norma – „šios konvencijos nuostatos netaikomos susitariančiųjų valstybių sudarytiems daugiašaliams ar dvišaliams susitarimams dėl arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo galiojimo ir nepanaikina nė vienai suinteresuotajai pusei teisės naudotis bet kuriuo arbitražo sprendimu tokia tvarka ir tiek, kiek leidžia šalies, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti tokį arbitražo sprendimą, įstatymai ir tarptautinės sutartys“³⁵. Taigi susiklosčius nurodytai situacijai, užsienio arbitražo sprendimas gali būti pripažįstamas vadovaujantis ne Niujorko konvencija, bet nacionaline teise ar palankesne tarptautine sutartimi. Pavyzdžiui, 1970 m. Federalinės Vokietijos Respublikos Aukščiausiasis Teismas byloje, kurioje buvo kreiptasi dėl užsienio arbitražo sprendimo, priimto pardavėjo (Austrijos piliečio) ir pirkėjo (Vokietijos piliečio) atžvilgiu, pripažinimo, taikė nacionalinę (Vokietijos) teisę, kuri nenustatė rašytinės formos reikalavimo

---

³³ Sanders P. A twenty years' review of the Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards//Int'l L. 1979, Vol.13, P.279//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr13&id=281&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

³⁴ Enforcing arbitration awards under the New York Convention: experience and prospects//<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/NYCDay-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-05-29

³⁵ LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo“// Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208

arbitražiniam susitarimui sudarytam tarp prekybininkų³⁶. Pažymėtina yra tai, kad tiek Austrija, tiek Vokietija yra ratifikavusios Niujorko konvenciją.

Kitas probleminis su arbitražinio susitarimo galiojimu susijęs klausimas – ar arbitražinis susitarimas yra laikomas sudarytu, jeigu rašytinę sutartį, kurioje yra arbitražinė išlyga, viena šalis nusiunčia kitai šaliai, bet pastaroji jos nepasirašo ir nepersiunčia atgal, tačiau visiškai sutinka su visomis kitomis sutarties sąlygomis. Niujorko konvencijoje tai nėra teisiškai reglamentuota, todėl šis klausimas buvo iškeltas rengiant UNCITRAL pavyzdinį įstatymą, bet taip pat liko neišspręstas. Atskiros valstybės, pavyzdžiui, Honkongas, Nyderlandai, Singapūras, Šveicarija, Vokietija ir kitos, ėmėsi iniciatyvos išplečiant rašytinio arbitražinio susitarimo sąvoką nacionalinėje teisėje bei neįtvirtinant reikalavimo pasirašyti tokį susitarimą abiem šalims arba apsikeisti tokiais dokumentais. Pavyzdžiui, 1970 m. Nyderlandų teismo sprendime *Chemicals v. Algameene Oliehandel* byloje buvo nustatyta, kad „nors sutartis raštu nebuvo patvirtinta, tačiau ji buvo įvykdyta, todėl teismas pripažino, kad šalys susitarė dėl visų sutarties sąlygų“³⁷. Taigi sutarties vykdymo faktas yra pripažįstamas kaip arbitražinio susitarimo galiojimo sąlyga.

Žvelgiant į Lietuvos nacionalinę teisę - kaip buvo minėta, LR Komercinio arbitražo įstatymo 9 str. 2 d. keliamas rašytinės formos reikalavimas arbitražiniam susitarimui, tame tarpe akcentuojant, kad toks susitarimas turi būti sudaromas pasirašant abiem šalims dokumentą arba apsikeičiant raštais, telegramomis, telefaksais ar kitais dokumentais, kuriuose fiksuojamas tokio susitarimo sudarymo faktas. Tačiau LAT praktika rodo, jog arbitražinį susitarimą reglamentuojančios nuostatos teismų yra aiškinamos plačiau. Pavyzdžiui, kilus ginčui tarp AB „Szolmar“ ir UAB „Ukmedė“, LAT nutartyje konstatavo, kad „pareiškėjas AB „Szolmar“ pateiktą su UAB „Ukmedė“ sudarytą konsignacijos sutartį vykdė, o tai reiškia, kad pripažino ir arbitražinę išlygą, esančią toje sutartyje. Tad faktas, jog UAB „Ukmedė“ direktorius nepasirašė konsignacijos sutarties, kurioje yra arbitražinė išlyga, neturi lemiamos reikšmės, nes svarbus yra įrodinėjimo faktas – pats sutarties vykdymas, pagrindžiantis ir arbitražinio susitarimo galiojimą“³⁸.

Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta, pabrėžtina, kad tarptautinio arbitražo doktrinoje ir praktikoje pripažįstama, jog, „kilus abejonių dėl arbitražinio susitarimo buvimo, abejonės turi būti aiškinamos arbitražinio susitarimo galiojimo naudai, t. y. taikomas principas *in favor*

---

³⁶ Sanders P. A twenty years' review of the Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards//Int'l L. 1979, Vol.13, P.280//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr13&id=281&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

³⁷ Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 44

³⁸ 2003m. lapkričio 25d. LAT nutartis AB „Szolmar“ v.UAB „Ukmedė“, Nr. 3k-7-999/2003 http://www.lat.lt/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=24657; prisijungimo laikas: 2007-05-29

*contractus*³⁹. Arbitražinio susitarimo spragos tokiais atvejais gali būti užpildytos taikant arbitražui taikytiną teisę (*lex arbitri*), kuri yra arbitražo vietos buvimo teisė. Pavyzdžiui, LAT yra pažymėjęs, kad ta aplinkybė, jog arbitražinis susitarimas yra pakankamai glaustas ir nereglamentuoja kai kurių klausimų, pavyzdžiui, arbitrų skaičiaus, jų skyrimo tvarkos ir pan., nėra pakankamas pagrindas nepripažinti jo arbitražiniu susitarimu⁴⁰. Todėl LAT formuodamas vienodą teismų praktiką ir vadovaudamasis šia nutartimi, kitoje byloje priimdamas nutartį konstatavo, kad „paskolos sutartis buvo papildyta arbitražine išlyga, pagrįsta bendra nuoroda į arbitražą, kuri reiškia, kad ginčas gali būti nagrinėjamas tiek instituciniame, tiek *ad hoc* arbitražiniame teisme Latvijos Respublikos Rygos mieste. Ginčą išsprendė *ad hoc* arbitražinis teismas, vadovaudamasis Latvijos Respublikos civilinio proceso įstatymu - taigi visos arbitražinės išlygos sąlygos buvo aiškios ir jų laikytasi“⁴¹.

Kaip jau buvo minėta, tarp šalių, sudariusių arbitražinį susitarimą, kilusį ginčą išsprendus arbitražui, tačiau nesant savanoriško arbitražo sprendimo vykdymo, kita šalis turi teisę kreiptis į teismą su prašymu pripažinti užsienio arbitražo sprendimą. Todėl toliau analizuojant užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo teisinius pagrindus, kaip nurodė LAT 2000 m. apibendrinimo apžvalgoje, ir ja rėmęsis autorius V. Mikelėnas, būtina nustatyti, ar sprendimas, kurį prašoma pripažinti, yra:

1. arbitražo sprendimas;
2. užsienio arbitražo sprendimas.

Todėl toliau yra pateikiama šių sąvokų analizė.

Arbitražo sąvoka yra daugiareikšmė, t.y. kai kada „arbitražas“ gali reikšti ne trečiųjų teismą, o valstybės specializuotą teismą, kuriam Niujorko konvencija nebus taikoma. Valstybės specializuotas teismas, kuris gali būti vadinamas arbitražu, nėra laikomas arbitražu Niujorko konvencijos prasme, o jo sprendimas pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti ne pagal minėtos konvencijos nuostatas. Pavyzdžiui, Rusijos federacinėje sistemoje arbitražu yra įvardijamas valstybės, o ne trečiųjų teismas, tad funkcionuoja specializuotų teismų – arbitražo teismų sistema. Tokiu atveju bus taikoma ne Niujorko konvencija, o Lietuvos ir Rusijos dvišalė sutartis dėl teisinės pagalbos. LAT 2000 m. apibendrinimo apžvalgoje atkreipė teismų dėmesį į būtinumą aiškintis, ko prašoma – ar pripažinti arbitražo sprendimą, ar valstybės teismo priimtą sprendimą. Todėl iki 2000 m. pasitaikiusių tokių teismo klaidų, kaip Rusijos arbitražo teismo, kaip valstybės

---

³⁹ R. Redfern, M. Hunter. Law and Practice of International Commercial Arbitration. – London: Svveet & Maxwell, 1991, p. 167

⁴⁰ 2002 m. kovo 27 d. LAT nutartis Jungtinių Amerikos Valstijų ribotos atsakomybės bendrovės „Main Bridge, L.L.C.“ v UAB „Lakvita“, Nr. 3K-3-681/2002// http://www.lat.lt/4_tpbuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=10344; prisijungimo laikas: 2007-05-28;

⁴¹ 2006 m. liepos 19 d. LAT nutartis AS „Super FM“ v. UAB „Laisvoji banga“, Nr. 3k-3-434/2006// http://www.lat.lt/4_tpbuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=30466; prisijungimo laikas: 2007-05-28

specializuoto teismo, sprendimas Lietuvoje buvo pripažįstamas taikant LR Komercinio arbitražo įstatymą ir Niujorko konvenciją, ar arbitražo sprendimui pripažinti būdavo taikoma dvišalė sutartis dėl teisinių santykių ir teisinės pagalbos civilinėse bylose, teismų praktikoje jau nepasitaiko.

Taigi, priklausomai nuo to, kas – ar valstybės specializuotas teismas, ar trečiųjų teismas – sprendžia ginčą, nustatoma, kokios teisės normos bus taikomos sprendžiant užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo klausimą. Ši taikytinų teisės normų skirtis yra atskleidžiama LAT nutartyje, kurioje teismas konstatavo, kad „Tarptautinio arbitražinio teismo prie Baltarusijos prekybos ir pramonės rūmų sprendimo pripažinimo ir vykdymo klausimas LR sprendžiamas pagal Niujorko konvenciją (tiek Lietuva, tiek Baltarusija yra ją ratifikavusios), 1964 m. LR CPK 481 str. ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 - 40 str., bet netaikoma LR ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose, nes ši sutartis reguliuoja valstybės teismų, o ne trečiųjų teismų priimtų sprendimų pripažinimą ir vykdymą“⁴².

Arbitražo samprata pateikta LR Komercinio arbitražo įstatymo 2 str., kuriame numatyta, kad „arbitražas - ginčo sprendimo būdas, kai fiziniai ar juridiniai asmenys, remdamiesi savo susitarimu, tarpusavio ginčui spręsti kreipiasi ar įsipareigoja kreiptis ne į valstybės teismą, o į jų susitarimu pasirinktą arba įstatymo nustatyta tvarka paskirtą trečiąjį asmenį ar asmenis“. Šia nuostata taip pat reikėtų vadovautis sprendžiant klausimą, ar prašomas pripažinti sprendimas yra arbitražo sprendimas.

Kita vertus, pasak autoriaus V. Mikelėno, arbitro priimtas sprendimas neturėtų būti suprantamas siaurai – kaip procesinis dokumentas, kuriuo ginčas išspręstas iš esmės (visiškai ar iš dalies) patenkinant ar atmetant ieškinį, bet ir plačiau – kaip arbitrų priimti sprendimai, kuriais ginčas nėra išspręstas iš esmės. Pavyzdžiui, Niujorko konvencija gali būti taikoma pripažįstant ir vykdant arbitražo sprendimus dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kaip antai „sprendimus, kuriais atsakovui buvo uždrausta atlikti tam tikrus veiksmus, kol byla bus baigta nagrinėti arbitražo tvarka“⁴³. Tačiau egzistuoja ir kita nuomonė – Niujorko konvencija netaikoma arbitražo sprendimams dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, nes jie nėra galutiniai. Šis klausimas buvo analizuotas 2001 m., 2002 m., 2003 m., 2004 m. UNICITRAL sesijoje svarstant UNICITRAL pavyzdinio įstatymo pakeitimo ir papildymo klausimą. Be to, šis klausimas yra aktualus ir Lietuvos teismų praktikoje. Pavyzdžiui, Tarptautinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos pramonės ir prekybos rūmų pirmininkas savo nutarimu ieškovo prašymu areštavo atsakovo banko sąskaitą, kilnojamąjį turtą, uždraudė perleisti nekilnojamąjį turtą.

⁴² 2001 m. vasario 5d. LAT nutartis UAB „Ega“ v. Baltarusijos VĮ „BellesEksport“, Nr. 3k-3-150/2001// http://www.lat.lt/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=11134; prisijungimo laikas: 2007-05-28

⁴³ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 204

Ieškovui kreipusis į Lietuvos apeliacinę teisnę dėl šio nutarimo pripažinimo ir vykdymo, pastarasis atsisakė pripažinti nutarimą, motyvuodamas tuo, kad jis nėra galutinis, nes nėra pasibaigęs apskundimo pagal Rusijos įstatymus terminas. Tačiau LAT nusprendė priešingai – Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punktas netaikomas, nes nutarimas dėl turto arešto vykdomas nedelsiant, todėl jis yra galutinis. Tai leidžia daryti išvadą, kad „nė vienas teismas neanalizavo šiuo atveju esminio klausimo – ar Niujorko konvencija apskritai gali būti taikoma tarpiniams sprendimams, t.y. sprendimams dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, kurie niekada nėra galutiniai tuo požiūriu, jog galutinis sprendimas yra tik toks sprendimas, kuriuo ginčas išsprendimas iš esmės“⁴⁴.

Nagrinėdamas arbitražo sprendimų skirtumą nuo užsienio arbitražo sprendimų, magistro baigiamojo darbo autorius pateikia svarbią arbitražų klasifikaciją. Arbitražai skirstomi į tam tikras grupes pagal įvairius požymius: teisinę prigimtį, organizavimo formą, kompetenciją, sprendžiamų ginčų pobūdį ir pan. Tačiau nagrinėjant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą itin svarbus yra arbitražų skirstymas pagal jurisdikcijos teritorinę erdvę į nacionalinius, kuriais gali būti sprendžiami vidaus ginčai, ir tarptautinius, kuriais sprendžiami ginčai, turintys užsienio (tarptautinį) elementą.

Kita vertus, taip pat galima teigti, kad Niujorko konvencijos 1 str. 1 d. yra netiesiogiai numatyta užsienio arbitražo sprendimų rūšis – delokaluozotas arbitražo sprendimas, kurį priimant remiamasi ne kokia nors nacionaline teise, o tarptautinės teisės nuostatomis. Tą patvirtina užsienio valstybių teismų praktika, kuri leidžia daryti išvadą, kad teismas turi jurisdikciją dėl delokaluozoto arbitražo sprendimo pripažinimo (pavyzdžiui, byloje *Ministry of Defence of the Islamic republic of Iran v. Gould* teismas nurodė, kad „arbitražo sprendimai neturi būti paremti kokia nors nacionaline teise tam, kad teismas įgytų jurisdikciją tokio arbitražo atžvilgiu“⁴⁵).

Apsiribojant tuo, kad magistro baigiamojo darbo autorius išsamiau nagrinėja tik užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą, taip pat svarbu nustatyti kriterijus pagal kuriuos būtų galima atskirti nacionalinį nuo tarptautinio arbitražo. Vienas iš šių kriterijus, kurie paremti pilietybės ir tarptautinio susitarimo prigimties principais, įtvirtinančių tarptautinės teisės šaltinių yra UNCITRAL pavyzdinio įstatymo 1 str. Pagal šį įstatymą „arbitražas yra tarptautinis, jeigu:

1. arbitražinio susitarimo šalių verslo vietos to susitarimo sudarymo metu yra skirtingose valstybėse;
2. arbitražo vieta, jeigu ji nustatyta arbitražiniame susitarime arba juo remiantis, ar bet kuri vieta, kur turi būti įvykdyta pagrindinė iš komercinio santykio kylančių prievolių dalis, ar

⁴⁴ Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika//Justitia. 2006. Nr. 2. P. 28

⁴⁵ Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 30

su kuria ginčo objektas yra labiausiai susijęs yra ne tos valstybės, kur yra šalių verslo vietos, teritorijoje;

3. šalys susitarė, kad arbitražinio susitarimo objektas yra susijęs su daugiau nei viena valstybe“.

Be to, atsižvelgiant į tai, kad Niujorko konvencijos 3 str. numato, kad tarptautinio (nenacionalinio) arbitražo sąvoką gali apibrėžti pati konvenciją pasirašiusi valstybė, tokius pat kriterijus nustato ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 4 str., išskiriant vieną papildomą kriterijų – „kai viena ar abi ginčo šalys yra Lietuvos ūkio subjektai, į kuriuos investuojamas užsienio kapitalas“.

Remiantis Niujorko konvencijos 1 str. 1 d. užsienio arbitražo sprendimu laikomas „priimtas kitos valstybės teritorijoje, o ne tos valstybės, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti tokius sprendimus, <...> ir tuos arbitražų sprendimus, kurie nelaikomi vidaus sprendimais toje valstybėje, kurios prašoma juos pripažinti ir juos vykdyti“⁴⁶. Todėl Niujorko konvencija nereguliuoja „vidaus“ sprendimų ir taikoma tik sprendimams, priimtiems bet kurioje valstybėje (arba, jeigu valstybė remiasi „savitarpio“ nuostata pagal Niujorko konvencijos 1 str. 3 d. – bet kurioje Susitariančioje valstybėje), kitoje nei ta, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti, ar arbitražo sprendimams, priimtiems valstybėje, kurios prašoma pripažinti ar vykdyti, tačiau kurie toje valstybėje nelaikomi „vidaus“ sprendimais – taikomas „arbitražo sprendimo priėmimo vietos“ kriterijus. Taigi, čia yra numatyti bendri užsienio arbitražo sprendimą charakterizuojantys kriterijai. Be to, svarbus arbitražų sprendimų bruožas sprendžiant, kokie užsienio arbitražo sprendimai gali būti pripažįstami, yra įtvirtintas Niujorko konvencijos 1 str. 2 d., kurioje nurodyta, kad „arbitražų sprendimai apima tiek atskirai kiekvienai bylai paskirtų arbitrų, tiek nuolatinių arbitražo institucijų, į kurias šalys kreipėsi, sprendimus“.

Taigi arbitražo sprendimui, priimtam Lietuvos teritorijoje, pripažinimo procedūra nereikalinga, ir Niujorko konvencija netaikoma, nors arbitražas ir bus tarptautinis pagal kitus kriterijus, numatytus LR Komercinio arbitražo įstatymo 4 str. Priešingu atveju, būtų paneigta Niujorko konvencijos 1 str. 1 d. įtvirtinta teisės norma.

Atsižvelgiant į tai, kas buvo išdėstyta šiame poskyryje, darytina išvada, jog šalys pirmiausia turi sudaryti arbitražinį susitarimą, kurio pagrindu susitaria tarp jų kylančius ginčus perduoti spręsti arbitražui. Iškilus tokiam ginčui, šalys kreipiasi į arbitražą. Jeigu šalis nevykdo užsienio arbitražo sprendimo, šalis, kurios naudai priimtas užsienio arbitražo sprendimas, turi teisę kreiptis į teismą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo.

---

⁴⁶ LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo“// Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208

2.2. Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarka

Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarkos pagrindines taisykles nustato Niujorko konvencija (3 – 4 str.), tačiau detaliau pripažinimo tvarką reglamentuoja valstybių nacionalinė teisė: civilinio proceso kodeksas (pavyzdžiui, LR CPK 809 – 812 str., Prancūzijos CPK 509 str., Vokietijos CPK 328 str., 722 str., 723 str.), tarptautinės privatinės teisės kodeksas (pavyzdžiui, Šveicarijos tarptautinės privatinės teisės kodekso 2-19 str.) ir nacionaliniai įstatymai (pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 – 40 str.).

Visų pirma, svarbu nustatyti, kokius dokumentus užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo siekianti suinteresuota šalis turi pateikti kompetentingam organui. Niujorko konvencijos 4 str. nustato, kad „suinteresuotas asmuo, siekiantis, kad atitinkamoje valstybėje būtų pripažintas užsienio arbitražo sprendimas pateikia:

1. prašymą pripažinti užsienio arbitražo sprendimą;
2. reikiamai paliudytą arbitražo sprendimo originalą arba reikiamai paliudytą jo nuorašą;
3. arbitražinio susitarimo originalą arba reikiamai paliudytą jo nuorašą.

Jeigu arbitražinis sprendimas ar susitarimas išdėstytas ne tos šalies, kuri prašo pripažinti ar vykdyti šį sprendimą, oficialia kalba, tai šalis, prašanti pripažinti ar vykdyti šį sprendimą, pateikia šių dokumentų vertimą į tą kalbą“. Taigi priešingai nei Ženevos konvencija, Niujorko konvencija nustato reikalavimą dėl sprendimo privalomumo neįtvirtinant pareigos besikreipiančiam asmeniui gauti arbitražo vietos teismo patvirtinimą, kad arbitražo sprendimas yra galutinis, t.y. atsisakyta dvigubo *exequator* arbitražo sprendimų įgyvendinimo sistemos.

Su reikalavimu besikreipiančiai šaliai pateikti pripažinimui privalomą užsienio arbitražo sprendimą tiesiogiai susijusi Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punkte įtvirtinta teismo teisė atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą tuo atveju, kai šalis, prieš kurią nukreiptas užsienio arbitražo sprendimas, nurodo ir pateikia įrodymus, kad sprendimas šalims dar nėra galutinis arba jo vykdymą panaikino ar sustabdė tos šalies, kurioje jis buvo priimtas, arba tos šalies, kurios įstatymai taikomi, kompetentinga valdžios institucija. Nors šis užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindas bus detaliau nagrinėjamas trečiajame magistro baigiamojo darbo skyriuje, yra svarbu atkreipti dėmesį į vieną iš užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarkos aspektų – Niujorko konvencijos 6 str. įtvirtinta „jeigu 5 straipsnio 1 punkto e papunktyje nurodytai kompetentingai valdžios institucijai pateiktas prašymas panaikinti ar sustabdyti arbitražo sprendimo vykdymą, tai ta valdžios institucija, į kurią kreiptasi prašant pripažinti ir vykdyti šį sprendimą, gali, jeigu pripažins esant tikslinga, atidėti klausimo dėl šio sprendimo vykdymo išsprendimą, taip pat gali, tai pusei, kuri prašo pripažinti ir vykdyti šį

sprendimą, prašant, įpareigoti antrąją pusę pateikti reikiamą garantiją⁴⁷ – numatytas užsienio arbitražo sprendimo įvykdymo užtikrinimo priemonių taikymas. Analogiška nuostata yra įtvirtina LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 3 d., kurios pagrindu šalis gali prašyti įpareigoti antrąją šalį sumokėti reikiamą piniginių užstatą sprendimo įvykdymui užtikrinti arba taikyti kitokias sprendimo įvykdymo užtikrinimo priemones. Ši teisės norma yra parengta bendrosios teisės normos, įtvirtintos LR CPK 144 str. 3 d., kurioje nustatyta, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti taikomos tiek nepareiškus ieškinio, tiek esant bet kuriai civilinio proceso stadijai, pagrindu – įstatymas jau nesieja šių priemonių taikymo su ieškinio pareiškimu teisme. Be to, kadangi LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 3 d. nėra pateikiamas išsamus užsienio arbitražo sprendimo įvykdymo užtikrinimo priemonių sąrašas („<...> taikyti kitokias sprendimo įvykdymo užtikrinimo priemones“), gali būti taikomos LR CPK 145 str. 1 d. įtvirtintos laikinosios apsaugos priemonės, kurių sąrašas nėra baigtinis.

Be to, Niujorko konvencijos 3 str. nustato, kad „kiekviena Susitariančioji valstybė pripažįsta arbitražų sprendimus privalomais ir vykdo pagal tos teritorijos, kurioje prašoma pripažinti ir vykdyti šiuos sprendimus, procesines normas“. Tad šalia tarptautinės teisės šaltinio, svarbūs ir nacionaliniai tarptautinio civilinio proceso teisės šaltiniai - LR CPK 809 – 812 str., LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 – 40 str. (pavyzdžiui, LR CPK 810 str. 6 d., LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 str. yra tiesioginė nuoroda dėl Niujorko konvencijos taikymo). Ši taisyklė atitinka tarptautinėje praktikoje visuotinai pripažintą principą - teismo procesas vyksta pagal valstybės vietos proceso teisę (*lex fori*). Dėl to procesas nagrinėjamoje byloje dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje vyksta pagal Lietuvos nacionalinių įstatymų nustatytą tvarką ta apimtimi, kiek proceso nereglamentuoja Niujorko konvencija (LR CPK 1 str. 3 d.).

Pažvelgus į LR civilinio proceso teisę matyti, kad LR Komercinio arbitražo įstatymo 39 str. 2 d. ir 2000 m. LAT nutarimo 7.2.3 p. nustato vienodas kreipimosi į Lietuvos apeliacinį teismą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo sąlygas. Kreipiantis būtina pateikti:

1. prašymą pripažinti užsienio arbitražo sprendimą;
2. į lietuvių kalbą išverstą nustatyta tvarka patvirtintą sprendimo originalą ar nuorašą;
3. į lietuvių kalbą išverstą nustatyta tvarka patvirtintą arbitražinio susitarimo originalą ar jo nuorašą.

Taip pat, LR CPK 812 str. 3d. įtvirtinta nuostata, kad pareiškėjas turi teisę prašyti tik dalies užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo. Tačiau 1964 m. LR CPK 481 str. nenurodė šių

---

⁴⁷ LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo“// Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208

sąlygų, todėl teismai turėjo vadovautis Niujorko konvencijos 4 str., LR Komercinio arbitražo 39 str. 2 d. ir 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgos 7.2.3 p.

LR Komercinio arbitražo įstatyme, priešingai nei Niujorko konvencijoje (4 str. 2 d. yra įtvirtinta teisės norma, kurioje numatyta, kad vertimą paliudija oficialus ar prisiekusysis vertėjas arba diplomatinė ar konsulinė įstaiga), nėra numatyti asmenų, kurie turi įforminti vertimą, sąrašas. Atsižvelgiant į tai, kad UNICITRAL pavyzdiniame įstatyme taip pat nėra įtvirtinta minėta nuostata, darytina išvada, kad LR Komercinio arbitražo įstatymas buvo rengiamas vadovaujantis UNICITRAL pavyzdiniu įstatymu. Kita vertus, dokumentų, tame tarpe arbitražinio susitarimo originalo, vertimo patvirtinimo nuostatos yra įtvirtintos LR Notariato įstatyme – 26 str. 5 d. ir 27 str. 3 d. nustatyta, kad notari ir konsuliniai pareigūnai „liudija parašo dokumentuose tikrumą“⁴⁸. Tuo tarpu, vertimo tikrumą tvirtinti vertėjas savo parašu ir vertimo biuro antspaudu, patvirtindamas, jog yra žinoma jam gresianti atsakomybė už melagingą vertimą. Be to, nagrinėjamu atveju yra reikšmingos ir 2006 m. spalio 30 d. LR Vyriausybės nutarimu patvirtinto „Dokumentų legalizavimo ir tvirtinimo pažyma (*Apostille*) tvarkos aprašo“ nuostatos, pagal kurias dokumentai legalizuojami Konsuliniame departamente arba LR diplomatinėse atstovybėse ar konsulinėse įstaigose užsienio valstybėse, o pažyma (*Apostille*) tvirtinami Konsuliniame departamente.

Pagal LR CPK 811 str. 3 d. pareiškimas dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo žyminiu mokesčiu, neapmokestinamas. Žyminis mokestis už pareiškimą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo nėra imamas ir daugelyje kitų valstybių⁴⁹, kas užkerta kelią diskriminacijos apraiškoms ir yra vertintina teigiamai.

LR CPK prašymų dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisingumas priklauso Lietuvos apeliaciniam teismui (funkcinis teisingumas). Atsižvelgiant į įstatymų numatytą teisingumo rūšį, tokios kategorijos bylos negali būti nagrinėjamos kitame teisme. Tačiau teismai, jau galiojant LR Komercinio arbitražo įstatymui, neteisingai sprendė bylų dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisingumo klausimą. Pavyzdžiui, LR teisingumo ministerija 1997 m. kovo 20 d. nusiuntė Kauno apygardos teismui Rusijos Federacijos AB "Ščekinoazot" prašymą pripažinti Tarptautinio komercinio arbitražo teismo prie Rusijos Federacijos pramonės ir prekybos rūmų sprendimą. Kauno apygardos teismas priėmė dokumentus ir sprendimą pripažino, nors pagal LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. byla jam buvo neteisinga⁵⁰.

⁴⁸ LR Notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810

⁴⁹ Enforcing arbitration awards under the New York Convention: experience and prospects// <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/NYCDay-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-05-29

⁵⁰ LAT Senato 2000 m. gruodžio 21d. nutarimu aprobuota „LR teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga“ Nr. 28// Teismų praktika. 2001, Nr. 14

Apžvelgus kitų valstybių nacionalines procesines teisės normų, reglamentuojančių prašymų dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisingumą, turinį, matyti, kad dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo gali būti kreipiamasi į pirmos instancijos teismą (pavyzdžiui, JAV – federalinį apygardos teismą, Švedijoje – apeliacinį teismą, Olandijoje – apygardos teismą ir kt.) ar į specialų valdžios organą ar pareigūną (pavyzdžiui, Prancūzijoje – apygardos teismo pirmininką).

Toliau aptartina prašymų dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo nagrinėjimo tvarka.

1964 m. LR CPK 481 str. 2 d. nustatė, kad prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo nagrinėja Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegija viešame teismo posėdyje. Apie posėdžio laiką ir vietą pranešama asmeniui, prieš kurį priimtas prašomas pripažinti sprendimas, t.y. atsakovui (skolininkui). Be to, 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgos 7.2.3 p. išaiškinama, jog „tai būtina padaryti, nes atsakovas (skolininkas) gali gintis nuo prieš jį priimto sprendimo nurodydamas ir įrodydamas pagrindus, dėl kurių tas sprendimas negali būti pripažintas, taigi – įvykdytas. Tačiau atsakovo (skolininko) neatvykimas į teismo posėdį nėra kliūtis nagrinėti pripažinimo klausimą“.

Tačiau LR CPK 809 – 812 str. yra detaliau reglamentuojama užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarka. Be to, kad Lietuvos apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegija nagrinėdama pareiškimus viešame teismo posėdyje pripažįsta arba atsisako pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, Lietuvos apeliacinis teismas taip pat gali:

1. pripažinti tik dalį užsienio arbitražo sprendimo (LR CPK 812 str. 2 d.);
2. sustabdyti bylos nagrinėjimą (LR CPK 812 str. 4 d.):
  - a) jeigu šis arbitražo sprendimas yra apskundžiamas įprastinėmis atitinkamos valstybės arbitražų sprendimų kontrolės formomis;
  - b) arba jeigu terminas šiam skundai paduoti dar nėra pasibaigęs;

Tačiau šis specialiųjų bylos sustabdymo atvejų sąrašas nėra baigtinis, nes *mutatis mutandis* turi būti taikomi kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti LR CPK 163 ir 164 str. nurodyti bendrieji bylos sustabdymo pagrindai. Pavyzdžiui, LAT suformulavo „proceso teisės normų aiškinimo ir taikymo taisyklę, pagal kurią LR CPK 163 str. bei 164 str. nurodyti bendrieji bylos sustabdymo pagrindai bei sustabdymo taisyklės turi būti taikomi ir nagrinėjant prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje, nes procesas byloje dėl užsienio arbitražo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje vyksta pagal galiojančio LR CPK nustatytą tvarką ta apimtimi, kiek proceso nereglamentuoja Niujorko konvencija“⁵¹.

---

⁵¹ 2004 gruodžio 16d. LAT nutartis AS “Pareks bank” v. UAB “Parex lizingas”, Nr. 3k -7-552/2004// http://www.lat.lt/4_tpbuletieniai/senos/nutartis.aspx?id=27453; prisijungimo laikas: 2007-05-28

3. palikti pareiškimą nenagrinėtą, jeigu nustatoma, kad jis pateiktas nesilaikant LR CPK ar tarptautinėse sutartyse nustatytos tvarkos (LR CPK 812 str. 5 d.);
4. atnaujinti procesą (LR CPK 812 str. 1 d.).

Užsienio arbitražo sprendimas prašomoje pripažinti valstybėje teisinę galią įgyja iš karto po to, kai yra konstatuojamas Niujorko konvencijos pagrindų, kuriais atsisakoma pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, nebuvimas ir toks užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti yra patvirtinamas įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo nutartimi – teismo nutartis dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo įsiteisėja nuo jos priėmimo dienos. Toks teisinis reglamentavimas leidžia daryti išvadą, kad užsienio teismų ir arbitražų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti procesas netelpa į klasikinį civilinių bylų nagrinėjimo skirstymą pagal instancijas. Pagal LR Teismų įstatymo 21 str. 1 d., Lietuvos apeliacinis teismas pirmiausia yra apeliacinės instancijos teismas byloms dėl apygardos teismų sprendimų, nuosprendžių, nutarčių, nutarimų ir įsakymų. Kita vertus, jam taip pat pavesta nagrinėti bylas dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo. Minėtame įstatyme nėra nurodyta, ar šios bylos nagrinėjamos kaip pirmosios instancijos ar apeliacinės instancijos, teismo bylos. Tačiau ši aplinkybė yra svarbi tam, kad būtų nustatytas nutarties įsiteisėjimo momentas - 1964 m. CPK nebuvo apibrėžtas nutarčių dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo įsiteisėjimo momentas. Vienas iš pagrindinių kasacijos bruožų yra tas, kad kasacinės instancijos teismas nagrinėja civilines bylas dėl įsiteisėjusių žemesnės instancijos teismų sprendimų. Tuo tarpu, 1964 m. CPK 352 str. 1 p. netgi nurodė kaip negalimą kasaciją dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių, neperžiūrėtų apeliacine tvarka. Kaip matyti, šis neaiškumas pašalinamas naujosios redakcijos LR CPK 812 str. 1 d. įtvirtinant nutarties įsiteisėjimo momentą nuo jos priėmimo dienos. Atsižvelgiant į tai, LR CPK minėto straipsnio teisės norma taip pat numato teismo nutarčių dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo apskundimo kasacine tvarka per vieną mėnesį nuo jų priėmimo dienos galimybę.

Taigi, galime daryti išvadą, kad Lietuvoje užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarka reglamentuota LR CPK nėra naujas civilinio proceso institutas. Ji taip pat buvo įtvirtinta 1964 m. LR CPK 481 str. Tačiau pagrindinis skirtumas yra detalesnė šio teisinio instituto reglamentacija LR CPK. Kita vertus, LR CPK nenumato, per kiek laiko šalis gali kreiptis į teismą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo. Be to, LR CPK nėra apibrėžtas toks procesinis terminas, kaip antai - per kiek laiko turi būti išnagrinėtas prašymas dėl arbitražo sprendimo pripažinimo. Vienas iš siūlymų yra „nustatyti šešių mėnesių terminą prašymui dėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo išnagrinėti nuo prašymo pateikimo dienos“⁵². Tačiau toks LR CPK pakeitimas nėra priimtas. Daugumoje užsienio valstybių nacionaliniuose

---

⁵² Ivanauskienė E. Komerčių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 34

teisės aktuose taip pat nėra nustatytos laiko, per kurį turi būti baigta užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo procedūra, ribos. „Šis procesas gali trukti nuo šešių mėnesių iki šešių metų – kai kuriais atvejais net iki trisdešimties“⁵³. Atsižvelgiant į tai, magistro baigiamojo darbo autorius pažymi, jog minėto procesinio termino įtvirtinimas nacionaliniuose teisės aktuose būtų tikslingas siekiant užtikrinti šalies, prašančios pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, interesus bei įgyvendinti proceso operatyvumo ir koncentruotumo principus.

Dar vienas aktualus užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarkos aspektas, atskleidžiamas analizuojant Niujorko konvencijos 3 str., kuriame nustatyta, kad „jeigu arbitražų sprendimams taikytina ši Konvencija, tai juos pripažįstant ar vykdant negali būti taikomos iš esmės sunkesnės sąlygos arba didesni muitai ar rinkliavos, negu tie, kurie galioja vidaus arbitražų sprendimams pripažinti ir vykdyti“. Šio straipsnio komentarą pateikia autoriai G. Dominas ir V. Mikelėnas nurodydami, kad „jeigu nacionalinės teisės normos mažiau palankios nacionaliniams teismo sprendimams negu Niujorko konvencijos normos užsienio arbitražo sprendimams, užsienio arbitražo sprendimams turi būti taikomos Niujorko konvencijos nuostatos“⁵⁴.

Kita vertus, galima atvirkštinė situacija, kai nacionalinės teisės normos nacionalinių ar užsienio arbitražų sprendimams pripažinti ir vykdyti numato palankesnes sąlygas nei Niujorko konvencija, tokiu atveju užsienio arbitražų sprendimams pripažinti taikomos nacionalinės teisės normos. Tačiau, kaip teigia autoriai G. Dominas ir V. Mikelėnas, „tai nereiškia, kad užsienio arbitražų sprendimams suteikiamas nacionalinis režimas ar standartas“⁵⁵.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, dar kartą pažymėtina, jog užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo procedūra nustatoma teismo valstybės nacionalinių procesinių teisės normų pagrindu. Tačiau atskirų valstybių nacionalinių įstatymų įvairovė, skirtinga užsienio teismų praktika lemia tai, kad dažnai praktikoje kyla problemų, susijusių su ne visada vienodu ir nuosekliu užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reguliuojančių teisės normų taikymu. Todėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo procese turi būti atsižvelgta, visų pirma, į Niujorko konvencijos, kurios ratifikavimas lėmė užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo reguliavimo panašumą, taip pat į nacionalinių teisės aktų valstybės, kurioje bus priimtas arbitražo sprendimas, bei valstybės, kurioje pastarasis bus pripažįstamas, užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarkos ypatumus.

---

⁵³ Enforcing arbitration awards under the New York Convention: experience and prospects// <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/NYCDay-e.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-05-29

⁵⁴ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 276

⁵⁵ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 277

3. UŽSIENIO ARBITRAŽO SPRENDIMŲ NEPRIPAŽINIMO PAGRINDAI

3.1. Užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo samprata

Teismai sprenddami klausimą, ar nėra pagrindo atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, pirmiausia vadovaujasi Niujorko konvencija (jos 5 str.). Kita vertus, kaip ir anksčiau buvo minėta, Lietuvoje svarbūs ir nacionalinės teisės šaltiniai, tokie kaip 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalga, LR Komercinio arbitražo įstatymas.

Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo procedūra reiškia patikrinimą, ar nėra sprendimo nepripažinimo pagrindų. 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje nurodoma, kad teismas, sprenddamas pripažinimo klausimą, neturi teisės iš esmės nagrinėti arbitražo išspręsto ginčo, t.y. teismas negali spręsti fakto ir materialinės teisės klausimų, susijusių su ginčo nagrinėjimu iš esmės. Be to, netikrinama, ar arbitražo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas. Analogiškos pozicijos LAT laikosi taip pat formuodamas vienodą teismų praktiką. Pavyzdžiui, LAT 2004 m. lapkričio 17 d. nutartyje A.Vaičio individuali įmonė v. K. Czarniecki firma „Schwarz“ Nr. 3K-3-612/2004 konstatavo, kad „teismas tik patikrina, ar nėra LR Komercinio arbitražo įstatymo 37 str. numatytų pagrindų, dėl kurių arbitražo teismo sprendimas gali būti panaikintas, tačiau teismas neperžiūri bylos iš esmės. Todėl K. Czarniecki firmos „Schwarz“ teiginys, kad arbitražo sprendimas prieštarauja viešajai tvarkai todėl, kad jis yra atsiskaitęs už medieną, yra nepagrįstas. Ši aplinkybė yra fakto klausimas, todėl teismas jos negali nagrinėti“⁵⁶. Taip pat paminėtinos ir kitos LAT nutartys kuriose teismas laikosi tos pačios pozicijos, kaip antai, 2006 m. liepos 19 d. nutartis priimta išnagrinėjus AS „Super FM“ ieškinį dėl skolos išieškojimo UAB „Laisvoji banga“ byloje, Nr. 3K-3-343/2006, 2006 m. kovo 7 d. nutartis, priimta Kipre registruotos įmonės Duke Investment Limited v Kaliningrado sritį ir Kaliningrado srities regioninį vystymo fondą byloje, Nr. 3K-7-179/2006, 2003 m. vasario 26 d. nutartis, priimta pagal pareiškėjo Černygovo valstybinio miškų ūkio susivienijimo „Černygovles“ prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Tarptautinio komercinio arbitražinio teismo prie Ukrainos prekybos ir pramonės rūmų 2000 m. gruodžio 8 d. sprendimą byloje, Nr. 3K-3-278/2003. Todėl atsižvelgiant į tai, kas buvo nurodyta, darytina išvada, jog visi Niujorko konvencijos 5 str. numatyti pagrindai yra procesinio pobūdžio, t.y. negalima atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimo dėl to, kad arbitrai netinkamai pritaikė ar išaiškino materialinės teisės normas, neteisingai įvertino bylos faktus ir kt.

Niujorko konvencijos 5 str. pateikia išsamų baigtinį užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų sąrašą. Jis iš esmės sutampa su UNCITRAL pavyzdiniame įstatyme

---

⁵⁶ 2004m. lapkričio 17d. LAT nutartis A.Vaičio individuali įmonė v. K. Czarniecki firma „Schwarz“, Nr. 3K-3-612/2004/<http://www.infolex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=42619>; prisijungimo laikas: 2007-08-07

numatytais pagrindais atsisakyti pripažinti ar vykdyti arbitražo sprendimą. Lietuvoje analogiški užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai įtvirtinti LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. Tokia įstatymų leidėjo nuostata yra grindžiama pagrindiniame aukščiausią teisinę galią turinčiame įstatyme įtvirtinta teisės norma – LR Konstitucijos 135 str. įtvirtinta, kad „LR, įgyvendindama užsienio politiką, vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis <...>“⁵⁷. LR, ratifikuodama Niujorko konvenciją įsipareigojo pripažinti užsienio arbitražų sprendimus bei tinkamai taikyti šios konvencijos 5 str. nustatytus užsienio arbitražų sprendimų nepripažinimo pagrindus. Atsižvelgiant į tai, užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimas Niujorko konvencijoje nenurodytu pagrindu arba netinkamas konvencijos aiškinimas ir taikymas reikštų LR tarptautinių įsipareigojimų pažeidimą.

Autoriai G. Dominas, V. Mikelėnas⁵⁸, J. Collier ir V. Lowe⁵⁹, o taip pat ir LAT 2000 m. apibendrinimo apžvalgoje užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindus priklausomai nuo to, kas juos turi įrodyti, skirsto į dvi rūšis:

I. Pagrindai, kuriuos turi įrodyti atsakovas (skolininkas), reikalaujantis, kad teismas atsisakytų pripažinti užsienio arbitražo sprendimą. Šiai grupei priskiriami Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. nustatyti pagrindai:

1. arbitražinį susitarimą sudariusi šalis ar abi šalys buvo neveiksnios;
2. arbitražinis susitarimas negalioja;
3. šaliai, prieš kurią priimtas sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie arbitro paskyrimą;
4. šaliai, prieš kurią priimtas sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie bylos nagrinėjimą arbitražine tvarka arba dėl kitų priežasčių ši pusė negalėjo pateikti savo paaiškinimų;
5. sprendimas priimtas dėl ginčo, kurio nenumato arbitražinis susitarimas;
6. arbitražo teismo (tribunolo ir pan.) sudėtis neatitiko arbitražinio susitarimo, o kai nėra tokio susitarimo, - arbitražo vietos teisės;
7. arbitražo procesas neatitiko arbitražinio susitarimo, o kai jo nėra - arbitražo vietos teisės;
8. prašomas pripažinti sprendimas dar nėra privalomas arba yra panaikintas kompetentingos institucijos.

II. Pagrindai, kurių nebuvimą privalo patikrinti teismas *ex officio*. Teismas jų nebuvimu privalo įsitikinti nepriklausomai nuo to, ar atsakovas (skolininkas) jais nesiremia arba jis apskritai nesigina. Šiai grupei priskiriami Niujorko konvencijos 5 str. 2 d. nustatyti pagrindai:

1. ginčo nearbitruotinumumas;

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija. – Vilnius: Mūsų Saulužė, 2002. P. 33

⁵⁸ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 280 – 281

⁵⁹ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 334 – 336

2. užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo prieštaravimas šalies viešajai tvarkai.

Autoriai G. Dominas, V. Mikelėnas I d. 3 ir 4 punktus apibendrintai priskiria pagrindinių teisingo proceso principų pažeidimui, 5 punktą – jurisdikcijos viršijimui, 6 ir 7 – procesiniams pažeidimams⁶⁰.

Kita vertus, galimos ir kitokios nepripažinimo pagrindų klasifikacijos. Autoriai J. Collier ir V. Lowe siūlo tokį skirstymą:

1. nepripažinimo pagrindai liečiantys patį susitarimo galiojimą: nesant galiojančio susitarimo arbitruoti, arbitražo teismas negalėjo turėti įgaliojimų priimti arbitražo sprendimą, net ir tuo atveju, jeigu arbitrai nutarė, kad susitarimas arbitruoti galioja (Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. a punktas);
2. nepripažinimo pagrindai susiję su procesiniais trūkumais (Niujorko konvencijos 5 str. 1d. b, c, d punktai);⁶¹

Toliau magistro baigiamajame darbe bus analizuojami užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai remiantis klasifikacija, kuri pateikta 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje bei kuria remiasi dauguma minėtų autorių (G. Dominas, V. Mikelėnas, J. Collier ir V. Lowe).

Apibendrinant atsisakymo pripažinti užsienio arbitražo sprendimus pagrindus išdėstytus Niujorko konvencijoje, būtina paminėti, kad joks kitas pagrindas nepateisina atsisakymo pripažinti užsienio arbitražo sprendimų, todėl šis pagrindų sąrašas yra baigtinis. Tačiau čia galima išvelgti ir tam tikrus konfliktinius klausimus.

Visų pirma, galimas teismų praktikos prieštaravimas teisės normoms, ko pasekoje pasitaiko atveju, kurie nesuderinami su Niujorko konvencija ir „kenkia jos, kaip nešališkos sistemos, skirtos tarptautiniam bendradarbiavimui administruojant teisingumą, vertei“⁶². Teismai atsisako pripažinti užsienio arbitražo sprendimus kitais pagrindais dėl politinių ar ekonominių priežasčių, pavyzdžiui, baimės „nuvilti“ užsienio valstybę, prieš kurią reikalaujama vykdyti užsienio arbitražo sprendimą.

Kita vertus, apibendrinus užsienio valstybių teismų praktiką galima taip pat išskirti kitus nepripažinimo praktikoje atvejus, „kurie skiriasi nuo Niujorko konvencijoje įtvirtintų teisės normų, tačiau neprieštarauja joms:

1. teismui atsisakius pripažinti ar vykdyti užsienio arbitražo sprendimą, toks atsisakymas nepanaikina jo, todėl kitos valstybės teismas gali laikytis kitokio požiūrio ir leisti jį vykdyti;

---

⁶⁰ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 282 – 284

⁶¹ J. Collier, V. Lowe Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 335

⁶² J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 337

2. sprendimai gali būti pripažinti ir vykdomi pagal teismo nacionalinės teisės nuostatas, net jei jie nebūtų vykdomi pagal Niujorko konvenciją⁶³.

Dabar detaliau bus aptartas kiekvienas iš šių atvejų.

Pirmuoju atveju, tikėtina, kad teismai laikysis panašaus požiūrio, kai atsisakymo pripažinti pagrindas yra susitarimo negaliojimas arba šurkštus procesinis pažeidimas, tačiau teismai gali išreikšti skirtingą požiūrį, kai atsisakymas pagrįstas viešąja politika.

Tai išryškina ir vieną Niujorko konvencijos trūkumą – joje nėra įtvirtintas įpareigojimas teismams nepripažinti užsienio arbitražo sprendimo, jei jį buvo atsisakyta pripažinti kitoje valstybėje. Niujorko konvencija leidžia kiekvienam teismui naudotis diskrecijos teise – būtent kitos valstybės teismas pats sprendžia ar sutikti su tokiu arbitražo sprendimo nepripažinimu, ar ne. Taigi, užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimas nėra ekstrateritoralus.

Visa tai atskleidžia pagrindinį skirtumą tarp padarinių, kylančių užginčijus sprendimą pagal *lex arbitri* (tai numatyta Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e) punkte), kai sprendimas panaikinamas ir tampa neįvykdomu visose valstybėse, ir tarp padarinių, kylančių patenkinus prašymą atsisakyti pripažinti ir vykdyti sprendimą, kai tokio sprendimo padariniai galioja tik toje teisinėje sistemoje, kurioje veikia jį priėmęs teismas.

Antruoju atveju, nacionalinė teisė gali sumažinti pagrindų, kuriais remiantis atsisakoma pripažinti sprendimus, ratą. Todėl yra sprendimų, kurie buvo pripažinti pagal teismo nacionalinės teisės nuostatas, net jei jie ir nebūtų pripažįstami pagal Niujorko konvenciją. Pavyzdžiui, pagal Prancūzijos naujojo CPK 1498 str. „arbitražo sprendimai turi būti pripažįstami Prancūzijoje, jeigu jų egzistavimą įrodo šalis, kuri jais remiasi, jeigu toks pripažinimas nėra akivaizdžiai priešingas tarptautinei viešajai tvarkai“⁶⁴. Tai yra vienintelis pagrindas atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą pagal Prancūzijos įstatymus.

Kiti pavyzdžiai yra dvišalės ir regioninės konvencijos, kaip antai Europos konvencija, kurioje yra nuostatų, leidžiančių arba reikalaujančių pripažinti ir vykdyti aplinkybėmis, patenkančiomis į atsisakymo pagrindus, nurodytus Niujorko konvencijos 5 str., ar „ICSID konvencija nustatanti absoliučią pareigą Susitariančioms valstybėms pripažinti ir vykdyti ICSID sprendimus“⁶⁵. Tai patvirtina ir užsienio teismų praktika, pavyzdžiui, 1984 m. spalio 9 d. Norsolor byla Prancūzijos Cour de cassation, Clunet byla ir Chromalloy byla⁶⁶.

Kita vertus, teismams ne visuomet pavyksta remtis tinkamu konkrečiam atvejui atsisakymo pripažinti užsienio arbitražo sprendimą pagrindu. Tai gali lemti netinkamas šių pagrindų suvokimas ir kitų valstybių teisės normų išaiškinimas. Pavyzdžiui, pareiškėjui

⁶³ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 337 – 338

⁶⁴ Simmonds K.R. Arbitration law of France. International Commercial Arbitration. – Ocean Publications, 1992

⁶⁵ ICSID konvencija. Konvencija dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių bei juridinių asmenų investicinių ginčų sprendimo. 54 str. <http://www.worldbank.org/icsid/basicdoc/partA.htm>; prisijungimo laikas: 2005-02-16

⁶⁶ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 338

Šveicarijos įmonei „Apatit Fertilizers S.A.“ kreipusis į Lietuvos apeliacinį teismą, pastarasis atsisakė pripažinti Tarptautinio komercinio arbitražo prie Rusijos Federacijos pramonės ir prekybos rūmų remdamasis Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punkte įtvirtintu pagrindu. Tačiau pareiškėjui apskundus tokią nutartį kasaciniam teismui, šis konstatavo, kad „turėjo būti atsisakyta pripažinti užsienio arbitražo sprendimą Niujorko konvencijos 5 str. 2 d. b punkte įtvirtintu pagrindu. Pagal Rusijoje arbitražo teisę reglamentuojančius tesės aktus, arbitražo sprendimas įsigalioja nuo jo priėmimo momento ir negali būti peržiūrimas apeliacine tvarka“⁶⁷.

LR teismų praktikos analizė rodo, kad dauguma prašomų pripažinti LR užsienio arbitražo sprendimų yra pripažįstama atmetant atsakovų prieštaravimus dėl nepripažinimo. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliaciniame teisme 2003 metais iš 80 civilinių bylų pagal prašymus dėl užsienio teismų arba arbitražų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje 67 bylose prašymai buvo patenkinti ir sprendimus leista vykdyti (99 procentai visų iš esmės išnagrinėtų prašymų)⁶⁸, 2004 metais - iš 88 civilinių bylų pagal prašymus dėl užsienio teismų arba arbitražų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje 73 bylose prašymai buvo patenkinti ir sprendimus leista vykdyti (100 procentų visų iš esmės išnagrinėtų prašymų)⁶⁹, 2005 metais - iš visų 131 bylų net 114 bylų prašymai buvo patenkinti ir sprendimus leista vykdyti, tai sudaro apie 87 procentus visų iš esmės išnagrinėtų prašymų (19 bylų dėl Europos Sąjungos ir 93 bylos dėl kitų užsienio valstybių teismų arba arbitražų sprendimų)⁷⁰, 2006 metais - išnagrinėjus 111 civilinių bylų pagal prašymus dėl užsienio teismų arba arbitražų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, 92 bylose prašymus Lietuvos apeliacinis teismas patenkino ir sprendimus leido vykdyti⁷¹. Ši Lietuvos teismų praktika atitinka daugelio valstybių teismų praktikos tendencijas, - teismai vis dažniau pripažįsta užsienio arbitražo sprendimus⁷². Tokią teismų praktiką galima pagrįsti tuo, kad Niujorko konvencijos tikslas yra palengvinti arbitražo sprendimų įgyvendinimą, skatinant komercinio arbitražo susitarimų pripažinimą ir įgyvendinimą tarptautinės prekybos srityje.

---

⁶⁷ LAT 2002m. sausio 21d. nutartis Šveicarijos įmonė „Apatit Fertilizers S.A.“ v. AB „Lifosa“, Nr. 3k-3-146/2002//http://www.lat.lt/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=9632; prisijungimo laikas: 2007-08-07

⁶⁸ Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2003 metai)// http://www.infolex.lt/Praktika/doc/apt_2003_metu_veiklos_apzvalga.doc; prisijungimo laikas: 2007-08-28

⁶⁹ Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2004 metai)// http://www.infolex.lt/Praktika/doc/apt_2004_metu_veiklos_apzvalga.doc; prisijungimo laikas: 2007-08-28

⁷⁰ Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2005 metai)// http://www.infolex.lt/Praktika/doc/apt_2005_metu_veiklos_apzvalga.doc; prisijungimo laikas: 2007-08-28

⁷¹ Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2006 metai)// <http://www.vtr.lt/lit.php?cid=352>; prisijungimo laikas: 2007-08-28

⁷² Lamm C.B. The enforcement of foreign arbitral awards under the New York convention: recent developments//International Arbitration Law Review. 2002, Vol. 5, No 5, p. 137-143//http://www.sccinstitute.se/_upload/shared_files/artikelarkiv/lamm_spoorenberg.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-20

3.2. Užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai, kuriuos turi įrodyti atsakovas

Pirmasis pagrindas - arbitražinį susitarimą sudariusi šalis ar abi šalys buvo neveiksnios. Užsienio valstybių asmenų veiksnumas turi būti nustatomas remiantis tarptautinės privatinės teisės normomis (LR Civilinio kodekso (toliau LR CK) 1.15 – 1.23 str) ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 11 str. 2 d. ir 3 d. , kuriose nustatyta, kad „arbitražui negali būti perduoti ginčai, jeigu viena iš šalių yra valstybės ar savivaldybės įmonė, taip pat valstybės ar savivaldybės įstaiga ar organizacija, išskyrus Lietuvos banką, jeigu tokiam susitarimui nebuvo gautas išankstinis šios įmonės, įstaigos ar organizacijos steigėjo sutikimas. LR Vyriausybė ar jos įgaliota valstybės institucija bendra tvarka gali sudaryti arbitražinį susitarimą dėl ginčų, susijusių su Vyriausybės ar jos įgalios valstybės institucijos sudarytomis komercinėmis ir ūkinėmis sutartimis“.

Antrasis pagrindas - arbitražinis susitarimas negalioja. Remiantis Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. a punktu, 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje įtvirtinta, kad arbitražinio susitarimo galiojimas turi būti nustatomas pagal tos valstybės teisę, kurią yra pasirinkusios šio susitarimo šalys. „Jeigu šalys nėra pasirinkusios taikytinos teisės, tai arbitražinio susitarimo galiojimas turi būti nustatomas pagal teisę, taikytiną pagrindinei sutarčiai, t.y. tą, kurioje buvo arbitražinė išlyga arba iš kurios kilo šalių ginčas. Jeigu ji negalioja, tai arbitražinio susitarimo galiojimas nustatomas pagal jo sudarymo vietos valstybės teisę“⁷³. Be to, sandorių negaliojimo pagrindai gali būti:

1. bendrieji (nustatyti LR CK 1.78 – 1.96 str., pavyzdžiui, LR CK 1.80 str. įtvirtintas imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujančio sandorio negaliojimo pagrindas);
2. specialieji, tik dėl arbitražiniams susitarimams taikomų reikalavimų pažeidimo (pavyzdžiui, LR Komercinio arbitražo įstatymo 9 str. nustatyti formos reikalavimai, 11 str. – kokie ginčai negali būti perduoti arbitražui).

Trečiasis ir ketvirtasis pagrindai - šaliai, prieš kurią priimtas sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie arbitro paskyrimą ar apie arbitražo nagrinėjimą arba dėl kitų priežasčių ši pusė negalėjo pateikti savo paaiškinimų. Pranešimo tvarką, kuri turi atitikti sąžiningo proceso kriterijus, nustato arbitražinis susitarimas ar arbitražo procesui taikytina teisė. Žodis „reikiamai“ parinktas siekiant užtikrinti asmens teisių apsaugą tokioje situacijoje, kai apribojama teisė būti išklaustyta, o teiginys „arba dėl kitų priežasčių ši pusė negalėjo pateikti savo paaiškinimų“ įtvirtintas tokiems atvejams, kai *force majeure* ar kitos priežastys užkirto kelią šaliai dalyvauti

---

⁷³ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. – Vilnius: Justitia, 2001P. 207 – 208

byloje arba jai nebuvo suteikta atitinkama galimybė tai padaryti⁷⁴. Tokiu atveju būtų pažeistas vienas iš pagrindinių sąžiningo proceso principų – teisės būti išklaustytu principas. Pavyzdžiui, vadovaudamasis vienu iš šių užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų, Lietuvos apeliacinis teismas atsisakė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Rusijos Federacijos Tarptautinio komercinio arbitražinio teismo prie Rusijos Federacijos prekybos ir pramonės rūmų 2000 m. rugsėjo 13 d. sprendimą pagal pareiškėjo UAB „Kaučiuk“ prašymą nurodydamas, kad „arbitražas prašomą pripažinti sprendimą priėmė nepranešęs atsakovui apie arbitražo posėdžio vietą ir laiką, todėl ši aplinkybė yra pagrindas atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą pagal Niujorko konvencijos 5 str. b punktą“⁷⁵.

Tačiau taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kad tarptautinio komercinio arbitražo praktikoje, tame tarpe ir Lietuvoje, šiandien yra pripažįstama arbitražo teisė priimti sprendimą šaliai nedalyvaujant, tad tai nereikš sąžiningo proceso principo pažeidimo. Todėl, nebus pagrindo atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, kurį arbitražas priėmė vienai iš šalių nedalyvaujant, tačiau nedalyvaujančiai šaliai buvo pranešta apie arbitražą, jo laiką ir vietą. Kaip pavyzdžiai yra pateikiamos tokios civilinės bylos, kaip LAT 2004m. lapkričio 17d. nutartis A.Vaičio individuali įmonė v. K. Czarniecki firma „Schwarz“, Nr. 3K-3-612/2004, LAT 2003 m. vasario 26d. nutartis AB „Alytaus chemija“ v. „Černygovles“, Nr. 3k-3-278/2003, LAT 2001 m. balandžio 18d. nutartis UAB „Apikis“ v. AB Drimitrovgrado autoagregatų gamykla, Nr.3K-3-460/2001 m.

Be to, užsienio valstybių teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad turi būti žvelgiama į bendrą rezultatą, t.y. ar atsakovo atžvilgiu procesas buvo nešališkas, todėl neatsisakoma pripažinti užsienio arbitražo sprendimą vien tuo pagrindu, kad atsakovas negalėjo pristatyti tik tam tikros savo bylos dalies, kaip antai nebuvo išklaustas liudytojas. Pavyzdžiui, Parsons & Whittemore Overseas Co v. Societe Generale de l. industrine du Papier (RAKTA) byloje teismas „pripažino nepagrįstais atsakovo teiginius, kad arbitrai pažeidė teisėtą procesą atsisakydami atidėti posėdį, nes vienas iš liudytojų negalėjo dalyvauti dėl ankstesnio išipareigojimo praveisti paskaitą Amerikos universitete. Teismas pasisakė, kad atsižvelgiant į tai, jog kiti atsakovo nurodyti liudytojai atvyko į posėdį ir jų parodymai buvo išklausti, atsakovas neturi teisės teigti, kad ginčas buvo išnagrinėtas netiriant ir nevertinant įrodymų“⁷⁶.

---

⁷⁴ Martinez R. Recognition and Enforcement of International Arbitral Awards Under the United Nations Convention of 1958: The „Refusal“ provisions// Int'l. Law. 1990, Vol. 24, P.499//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr24&id=505&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

⁷⁵ 2001 m. liepos 16 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis UAB „Kaučiuk“ v. Firma „Austepa“, Nr. 2T-33/2001//<http://www.infolex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=39513>; prisijungimo laikas: 2007-08-07

⁷⁶ Martinez R. Recognition and Enforcement of International Arbitral Awards Under the United Nations Convention of 1958: The „Refusal“ provisions// Int'l. Law. 1990, Vol. 24,

Kita vertus, šalies, kuri neatvyko niekieno apie tai neinformavusi, nedavusi jokio paaiškinimo arba šalis ignoravo arbitražo procesą, vėliau reiškiami prieštaravimai teismo nutarčiais, kuria atsisakoma pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, argumentuojant negalėjimu pristatyti savo bylos, teismo pripažįstami nepagrįstais. Pavyzdžiui, tokia situacija susiklostė, kai viena šalis – „Jusimi Corporation“ praleido nustatytą Korėjos komercinio arbitražo valdybos arbitražo taisyklėse 27 str. 20 d. terminą informuoti UAB „Cygnus“ apie arbitražo laiką ir vietą ir tai padarė likus 16 dienų iki proceso pradžios. Tačiau LAT konstatavo, kad „keleto dienų pavėlavimas pranešti apie arbitražo proceso posėdį ir teismo sudėtį, kai UAB „Cygnus“ arbitražo neinformavo apie pavėluotą dokumentų įteikimą, raštu nepranešė dėl iškilusių kliūčių jam realiai pasinaudoti procesinėmis teisėmis arbitražo eigoje, neišreiškė ketinimo tomis teisėmis naudotis iš tikrųjų, bet iš viso arbitražo procesą ignoravo, nesudaro pagrindo išvadai, kad buvo rimtai pažeistos sąžiningo proceso nuostatos“⁷⁷. Taigi turi būti įvertinta paties pažeidimo reikšmė – ar tai užkerta kelią asmeniui duoti paaiškinimus ir pažeidžia teisę būti išklausytam. Dargi, Lietuvos apeliacinis teismas išnaginėjęs civilinę bylą pagal pareiškėjo Černigovo valstybinio miškų ūkio susivienijimo „Černigovles“ prašymą pripažinti ir leisti vykdyti LR Tarptautinio komercinio arbitražo prie Ukrainos prekybos ir pramonės rūmų 2000 m. gruodžio 8 d. sprendimą, tenkino prašymą dėl arbitražo sprendimo pripažinimo pažymėdamas, kad „nors atsakovas teigė, jog nežinojo apie vykstantį procesą ir procesiniai dokumentai jam nebuvo tinkamai įteikti, o byloje esantys liudytojų parodymai šiuo klausimu prieštaringi, faktas, kad pranešimai apie arbitražo bylos nagrinėjimą buvo siunčiami tris kartus, leidžia daryti išvadą apie tinkamą dokumentų įteikimą“⁷⁸.

Kaip apibendrinimą trečiojo ir ketvirtojo pagrindų magistro baigiamojo darbo autorius nurodo tris pagrindines teismų praktikos formuojamas nuostatas interpretuojant šiuos užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindus: „1. šių pagrindų įrodinėjimo našta tenka atsakovui; 2. įrodinėjamas pagrindinių teisingo proceso principų pažeidimas - nesuteikimas galimybės atsakovui dalyvauti byloje; 3. neinformavimu apie arbitro paskyrimą ar arbitražinį nagrinėjimą asmeniui suvaržoma teisė teikti pasiaiškinimus, todėl teismo procesas negali būti teisingas, neišklausęs ir antrosios ginčo pusės“⁷⁹.

P.500//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr24&id=505&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

⁷⁷ LAT 2003 m. rugsėjo 8d. nutartis „Jusimi corporation“ v. UAB „Cygnus“, Nr. 3k-3-782/2003//http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=24443; prisijungimo laikas: 2007-08-07

⁷⁸ 2002 m. spalio 22 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Černigovo valstybinio miškų ūkio susivienijimas „Černigovles“ v. AB Jodint Stock Company „Alytaus chemija“, Nr. 2T-3/2002//<http://www.infolex.lt/Praktika/tekstas.aspx?id=38898>; prisijungimo laikas: 2007-08-07

⁷⁹ LAT 2001 m. vasario 5d. nutartis Baltarusijos VĮ „BellesEksport“ v. UAB „Ega“, Nr. 3k-3-150/2001//http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=11134; prisijungimo laikas: 2007-08-07

Penktasis pagrindas - sprendimas priimtas dėl ginčo, kurio nenumato arbitražinis susitarimas, t.y. „kai suinteresuota šalis įrodo, kad:

1. arbitražo sprendimu išsprendžiamas ginčas, kurio šalys neketino perduoti ir neperdavė arbitražui;
2. arbitražo sprendimu išsprendžiamas ginčas, kuris negalėjo būti perduotas arbitražui remiantis šalių sudaryto arbitražinio susitarimo sąlygomis;
3. arbitražo sprendimu išsprendžiami klausimai ar yra nutarimų, kuriais peržengiamos arbitražui pateikto ginčo dalyko ribos⁸⁰.

Šio Niujorko konvencijos pagrindo pažeidimas reiškia jurisdikcijos viršijimą – pažeidimą arbitražo vedamo proceso teisėtumo, todėl svarbu nustatyti, ar arbitras nagrinėjo tik tuos ginčus, kurie jam buvo perduoti arbitražiniu susitarimu.

Arbitražo teismas esant neaiškiam arbitražiniam susitarimui gali nuspręsti dėl savo jurisdikcijos (kompetencijos–kompetencijos principas), tačiau su sąlyga, kad esant būtinumui, arbitražo sprendimą bus galima peržiūrėti teisme, prižiūrinčiame *lex arbitri*, ar teisme, kuris sprendžia dėl pripažinimo ar vykdymo – šį teiginį patvirtina tarptautinio arbitražo doktrina ir praktika. Arbitražo teismo teisė spręsti dėl savo jurisdikcijos įtvirtinta tiek UNCITRAL pavyzdinio įstatymo 16 str., tiek ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 19 str. Šiuos teiginius pagrindžia ir LAT nutartyje, kuria jis atmetė pareiškėjo K. Czarniecki firma „Schwarz“ argumentus, konstatuodamas, kad „arbitražo teismas, apsvarstęs, ar ginčo šalių sutartyje esanti arbitražinė išlyga leidžia jam nagrinėti šį ginčą pasisakė dėl savo jurisdikcijos. Tad pagal UNCITRAL pavyzdinio įstatymo 4 str. ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 6 str., laiku nepareiškus prieštaravimų dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, ši teisė prarandama. O atsakovas, atsiųsdamas arbitražo teismui atsiliepimą į ieškinį, savo konkliudentiniais veiksmais sutiko su arbitražo teismo jurisdikcija“⁸¹.

Tačiau remiantis Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. c punktu ir LR CPK 812 str. 2 d. galimas atvejis, kai sprendimas, kurį pateikė ginčo šalys, gali būti atskirtas nuo sprendimo dėl nepateiktų arbitražui klausimų, tad ta dalis, kuria išsprendžiami arbitražui pateikti klausimai, gali būti pripažinta ir vykdoma. Su tokia išlyga sutinka ir autoriai G. Dominas ir V. Mikelėnas⁸². Kita vertus, svarbu pažymėti ir tai, kad Niujorko konvencijoje nėra nurodyta, kokia teisė taikoma sprendžiant atskyrimo klausimą, todėl, kaip nurodo autorė R. Martinez, „būtina vadovautis Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. a punkte įtvirtinta teisės norma taikant įstatymo analogiją – pirmiausia vadovautis šalių pasirinkta teise, o jei nebuvo tokio pasirinkimo – tos valstybės teise,

⁸⁰ Dominas G., Mikelėnas V. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 283

⁸¹ LAT 2004m. lapkričio 17d. nutartis A.Vaičio individuali įmonė v. K. Czarniecki firma „Schwarz“, Nr. 3K-3-612/2004// http://www.lat.lt/4_tpbuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=27280; prisijungimo laikas: 2007-08-07

⁸² G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 283

kurioje buvo priimtas sprendimas⁸³. Atsižvelgdamas į tai, kad įstatymo analogija yra taikoma esant trimis sąlygoms - konstatuojama teisės spraga, yra teisės norma, kuri reglamentuoja panašų santykį ir yra toks teisės normų reguliuojamo ir nereguliuojamo santykio panašumas, kuris leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad analogijos taikymas yra pateisinamas, t.y. neprieštaraus santykio esmei ir pobūdžiui, magistro baigiamojo darbo autorius, sutinka su aukščiau pateikta autorės R. Martinez pozicija.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad esant Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. c punkte įtvirtintam užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindui, užsienio arbitražo sprendimas gali būti pripažįstamas taikant: 1. kompetencijos – kompetencijos principą; 2. arbitražinio susitarimo atskirumo principą.

Šeštasis ir septintasis pagrindai - arbitražo teismo (tribunolo ir pan.) sudėtis ar arbitražo procesas neatitiko arbitražinio susitarimo, o kai nėra tokio susitarimo, - arbitražo vietos teisės. Šis užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindas atskleidžia prieštarinę jo aiškinimą. Kadangi arbitražo procesas privalo atitikti susitarimo sąlygas, jeigu šalys jį subordino, kyla klausimas, ar arbitražo procesas neprivalo atitikti įstatymuose įtvirtintų tokių procesą reglamentuojančių teisės normų. Vadovaujantis lingvistiniu Niujorko konvencijos teisės normų aiškinimu, atsakymas į aukščiau iškeltą klausimą būtų teigiamas. Tačiau užsienio valstybių teismų praktika atskleidžia kitokią minėtos teisės normos aiškinimą – „Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. d punkte įtvirtinta nuostata interpretuojama kaip esanti susieta su konkrečios valstybės teise, pavyzdžiui, esant šalių susitarimui dėl arbitražo proceso, pažeidžiančio pagrindines teisėtą procesą reglamentuojančias teisės normas“⁸⁴.

Problemų gali kilti ir tada, kai įstatymai neaiškiai reguliuoja arbitrų skaičiaus nustatymą. LR Komercinio arbitražo įstatymo 13 str. numato, kad „šalys savo nuožiūra nustato arbitrų skaičių <...> visais atvejais arbitrų skaičius yra nelyginis“. Tačiau kaip turėtų pasielgti arbitražinis teismas, kai numatomas lyginis arbitrų skaičius, šis įstatymas nereglamentuoja.

Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. d punkto taikymą atskleidžia LAT 2006 m. kovo 7 d. nutartis pagal Kipre registruotos įmonės Duke Investment Limited ieškinį Kaliningrado sričiai ir Kaliningrado srities regioniniam vystymo fondui dėl avansinio mokėjimo ir palūkanų išieškojimo byloje, Nr. 3K-7-179/2006, kurioje LAT konstatavo, kad „arbitražo procese galioja kompetencijos–kompetencijos doktrina, pagal kurią pats arbitražo teismas sprendžia savo

---

⁸³ Martinez R. Recognition and Enforcement of International Arbitral Awards Under the United Nations Convention of 1958: The „Refusal“ provisions// Int'l. Law. 1990, Vol. 24, P.502//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr24&id=505&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

⁸⁴ Martinez R. Recognition and Enforcement of International Arbitral Awards Under the United Nations Convention of 1958: The „Refusal“ provisions// Int'l. Law. 1990, Vol. 24, P.503//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr24&id=505&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

jurisdikcijos klausimus, įskaitant ir klausimą, ar buvo tinkamai paskirti arbitrai. Nors arbitrai pripažino, jog lingvistiškai arbitražinis susitarimas yra suformuluotas nepakankamai aiškiai, nes kalbama apie Londono tarptautinio arbitražo teismą kaip skiriančiąją instituciją tik skiriant trečiąjį arbitrą tais atvejais, kai šalių paskirtieji arbitrai nesugeba išsirinkti trečiojo, tačiau konstatavo, kad nešališkumo principas formuojant arbitražo teismą nebuvo pažeistas. Be to, būtina įvertinti ir paties atsakovo elgesį po to, kai jis gavo pranešimą apie arbitražą. Atsakovas per nustatytą terminą savo arbitro nepaskyrė ir taip pažeidė arbitražinį susitarimą, kuriame buvo nurodyta, kad kiekviena šalis skiria savo arbitrą. Atsakovui ne kartą buvo pranešta apie arbitražo posėdžius, apie jo teisę ir pareigą pateikti rašytinius atsikirtimus. Tačiau atsakovo atstovas atvyko tik į vieną arbitražo teismo posėdį ir kitų arbitražo teismo nurodymų nevykdė. Taigi atsakovas nepasinaudojo jam tinkamai sudaryta gynybos galimybe, todėl negalima teigti, jog buvo pažeista jo teisė būti išklausytam⁸⁵.

Be to, arbitražo proceso pažeidimai priskiriami prie sąžiningo proceso standartų pažeidimų (pavyzdžiui, esant arbitro šališkumui). Šiuo atveju, kaip rodo užsienio teismų praktika, „teismas dažniausiai nepanaikina sprendimo, remdamasis nukrypimu nuo proceso, kai šis nukrypimas iš esmės nepablogina besiskundžiančios šalies padėties. Be to, šalis, kuri turėjo galimybę dalyvauti arbitraže, bet nedalyvauja jame, turi mažiau teisių skųstis dėl arbitražo proceso. Tad jeigu šaliai, prašančiai atsisakyti pripažinti sprendimą, nepavyksta šio pagrindo įrodyti, teismas gali šią šalį palaikyti praradusia prieštaravimo teisę“⁸⁶.

Aštuntasis pagrindas - prašomas pripažinti sprendimas: 1. dar nėra privalomas; 2. yra panaikintas kompetentingos institucijos. Taip nutinka tada, jeigu kuriose nors valstybėse galima skųsti priimtą arbitražo sprendimą apeliacine tvarka teismui arba yra nustatytos kitokios papildomos procedūros, būtinos tam, kad arbitražo sprendimas taptų galutinis, t.y. sprendimas dar netapo šalims privalomas arba jį sustabdė ar panaikino valstybės, kurioje arba pagal kurios teisę sprendimas buvo priimtas, kompetentinga institucija. Šio užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindo įtvirtinimą Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punkte sąlygojo „dvigubos egzekvatūros“ praktikos, nustatančios pareigą šaliai kreiptis į arbitražo vietos teismą tam, kad gautų teisminį patvirtinimą, jog arbitražo sprendimas yra galutinis, ir pateikti šį patvirtinimą tos valstybės teismui, į kurią kreipdavosi dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo, atsisakymas. Kaip jau buvo minėta magistro baigiamojo darbo 1.2 poskyryje, tokia praktika buvo įtvirtinta Ženevos konvencijoje. Kita vertus, būtina atkreipti dėmesį į Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punkto vertimo (LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 metų Niujorko

---

⁸⁵ 2006 m. kovo 7 d. LAT nutartis *Duke Investment Limited v. Kaliningrado sritis*, Nr. 3k-7-179// http://www.lat.lt/4_tpbuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=29665; prisijungimo laikas: 2007-08-07

⁸⁶ International arbitration and National courts: The never ending story. - Kluwer law international, 2001. P. 155

konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo⁸⁷) neatitikimą originaliam šios konvencijos tekstui („Convention of the recognition and enforcement of arbitral awards“⁸⁸), kuris yra reikšmingas sprendžiant, ar yra pagrindas nepripažinti užsienio arbitražo sprendimo: originalaus Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punkto variante įtvirtinta: „the award has not yet become binding on the parties <...>“, o vertime: „sprendimas pusėms dar nebuvo galutinis <...>“. Nors oficialiu LR Seimo vertimu vadovaujasi LAT 2000 m. apibendrinimo apžvalgoje, bei analogišką vertimą pateikia vertėjas, į lietuvių kalbą išvertęs autorių J. Collier ir V. Lowe knygą „Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje“⁸⁹, magistro baigiamojo darbo autorius, sutikdamas su autorių G. Domino ir V. Mikelėno pateikta šio užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindo interpretacija⁹⁰, teigia, kad esant tokiam originalaus konvencijos teksto ir vertimo neatitikimui būtina vadovautis originaliu konvencijos tekstu, kuriame vietoj sąvokos „galutinis“ yra vartojama sąvoka „privalomas“ (binding – iš angļu k. įpareigojantis, turintis teisinę galią, privalomas, saistantis⁹¹). Tokia išvada darytina atsižvelgiant į tai, kad sąvoka „galutinis“ užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo kontekste reiškia, kad yra išbaigtos visos apskundimo procedūros, todėl šios sąvokos buvo atsisakyta Ženevos konvenciją pakeičiančioje Niujorko konvencijoje. Kita vertus, Niujorko konvencijoje nėra išsamiau apibrėžiama, kada užsienio arbitražo sprendimas yra laikomas privalomu šalių atžvilgiu. Šios sąvokos interpretaciją pateikia autorė R. Martinez nurodydama, „jog „privalomas“ reiškia, kad nėra galimas arbitražo sprendimo apskundimas pagal arbitražines procedūras arbitraže“⁹². Analogiškos pozicijos laikosi ir užsienio valstybių teismai bei Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėdami prašymą pripažinti užsienio arbitražo sprendimą. Šios teismų praktikos pavyzdžiai pateikiami žemiau.

Pavyzdžiui, byloje General NATIONAL Maritime Transport Company v. Gotaverken Areland A.B. byloje, „ginčui kilus tarp Švedijos laivų statybos įmonės ir Libijos korporacijos, pastaroji apskundė pagal ICC arbitražo taisykles priimtą sprendimą vietos – Prancūzijos teismui. Tačiau Švedijos šalis pareikalavo sprendimą pripažinti Švedijoje. Teismas visų pirma rėmėsi ICC arbitražo taisyklėmis, pagal kurias arbitražo sprendimas yra galutinis, t.y. šalims privalomas, ir suteikė pripažinimą Švedijoje“⁹³. Panaši situacija buvo kilusi byloje S.P.P. v.

---

⁸⁷ LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo“// Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208

⁸⁸ Convention of the recognition and enforcement of arbitral awards//

http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/XXII_1_e.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-21

⁸⁹ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 335

⁹⁰ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 284

⁹¹ Anglų – lietuvių kalbų teisės žodynas. – Vilnius: Alma litera, 1998. P. 63

⁹² Martinez R. Recognition and Enforcement of International Arbitral Awards Under the United Nations Convention of 1958: The „Refusal“ provisions// Int'l. Law. 1990, Vol. 24,

P.506//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr24&id=505&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-05

⁹³ Deleume Georges R. Transnational Commercial Arbitration. Law and practice of transnational contracts (A study of conflict avoidance). - New York: Oceana Publications, Inc., 1988. P. 96

Egypt, kurioje „Egipto vyriausybei apskundus sprendimą Paryžiaus apeliaciniam teismui, o S.P.P kreipusis į Olandijos teismą tam, kad arbitražo sprendimas būtų pripažintas, pastarasis nutarė, kad apeliacija nebuvo dėl esminių klausimų, todėl sprendimą pripažino“⁹⁴. Priešingas teismo sprendimas reikštų pateisinimą šalies, norinčios išvengti užsienio arbitražo pripažinimo, veiksmų, kuriais siekiame užsienio arbitražo sprendimo anuliavimo teisme apskundžiant tokį arbitražo sprendimą. Be to, pažymėtina ir tai, kad tokiomis užsienio valstybių teismų praktikos tendencijomis vadovaujasi Lietuvos apeliacinis teismas nagrinėdamas prašymus dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo nurodydamas, jog „sprendžiant, ar pareiškėjo prašomi pripažinti teismo sprendimai yra galutiniai, yra svarbi ir reikšminga užsienio valstybių teismų praktika“⁹⁵, kaip pavyzdį pateikdamas aukščiau nurodytoje General NATIONAL Maritime Transport Company v. Gotaverken Areland A.B. byloje priimtą sprendimą. Tačiau, kaip matyti, klaidingo Niujorko konvencijos vertimo pasekoje, sąvokos „galutinis“ ir „privalomas“ Lietuvos teismų praktikoje nėra atskirtos, taigi - tapatinamos.

Dargi, kyla klausimas, kaip turėtų būti taikomas Niujorko konvencijos 6 str., papildantis šį pagrindą. Čia išsiskiria dvejopas požiūris: Niujorko konvencijos 6 str. suteikia nacionaliniam teismui teisę, kol jis sulauks 5 str. 1 d. e punkte nurodytai institucijai pateikto prašymo dėl sprendimo panaikinimo ar sustabdymo išnagrinėjimo rezultato, „atidėti sprendimo pripažinti priėmimą arba įpareigoti šalį, prieš kurią nukreiptas sprendimas, pateikti reikiamą garantiją“. Sutinkamai su tuo, autorius P. Sanders, kurio požiūriu remiasi ir J. Mishkin, teigia, kad „nė vienas teismas negali atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą nesant tvirtų įrodymų, kad toje valstybėje arbitražo sprendimas yra panaikintas“⁹⁶.

Kita vertus, kai arbitražo sprendimą panaikina teismas, tos valstybės, kurioje jis buvo priimtas, kitos valstybės teismas gali elgtis dvejopai:

1. tokį arbitražo sprendimą pripažinti nacionalinių įstatymų pagrindu (jeigu šalys yra susitarę juos taikyti arbitražiniui susitarimui), remdamasis Niujorko konvencijos 7 str. 1 d. Pavyzdžiui, byloje Cromalloy Aeroservices v. The Arab Republic of Egypt „Niujorko konvencijos 7 str. 1 d. taikymas buvo pripažintas privalomu, jo pagrindu pripažįstant arbitražo sprendimą, panaikintą Egipto teismo, ir taip šį konvencijos straipsnį sugretinant su 5 str. 1 d. e) punkte nurodytu pagrindu, kuris suteikia teismui diskrecijos teisę – pripažinti ar atsisakyti pripažinti“⁹⁷;

⁹⁴ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 289

⁹⁵ 2006 m. liepos 4 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Britų Virginijos salų bendrovės Westintorg Corp. v. Baltarusijos Respublikos Prezidento reikalų valdybos Valstybinei gamybos ir prekybos unitarinė įmonė „Belaja Rus“ , Nr. 2T-13/2006//<http://www.infolex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=62300>; prisijungimo laikas: 2007-08-07

⁹⁶ Mishkin J. E-commerce and ADR enforcement of international arbitration awards// www.mmwr.com; prisijungimo laikas: 2005-02-13

⁹⁷ International arbitration and National courts: The never ending story. - Kluwer law international, 2001. P. 149

2. netaikyti nacionalinių įstatymų mechaniškai, ir atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. ar 2 d. vienu iš pagrindų. Pavyzdžiui, byloje *Bakre Marine (NIG) Ltd. v. Chevron (NIG) Ltd. and Chevron Corp. Inc.* JAV teismas „atsisakė pripažinti Nigerijos teismo panaikintą sprendimą, motyvuodamas tuo, kad nėra jokių įrodymų, kad šalys arbitražiniam susitarimui ketino taikyti JAV nacionalinius arbitražų įstatymus, ir kad Nigerijos teismas pažeidė Nigerijos įstatymus“⁹⁸.

Tuo tarpu LR Komercinio arbitražo įstatymas nenumato galimybės skusti arbitražo sprendimų apeliacine tvarka. Toks reglamentavimas paaiškinamas tuo, kad LR Komercinio arbitražo įstatymas buvo rengiamas remiantis UNCITRAL pavyzdiniu įstatymu. LR Komercinio arbitražo įstatymo 37 str. pakartoja UNCITRAL pavyzdinio įstatymo 34 str., pagal kurią yra nustatyta vienintelė ir išimtinė arbitražo sprendimo ginčijimo teisme galimybė – prašymas dėl arbitražo teismo sprendimo panaikinimo.

Apžvelgus pirmąją arbitražo sprendimų nepripažinimo grupę, viena iš būtinų išvadų yra ta, kad šie pagrindai taikomi tik kai: 1. to reikalauja atsakovas; 2. jis pateikia įrodymus, kad toks pagrindas egzistuoja. Tai pripažįsta ir LAT, kuris, pavyzdžiui, vienoje iš nutarčių konstatavo, kad „Kauno 3-oji statybos ir remonto akcinė bendrovė nepateikė įrodymų, įgalinančių teismą padaryti išvadą apie jos nurodomų aplinkybių, sudarančių pagrindą atsisakyti pripažinti ar vykdyti arbitražinio teismo sprendimą, buvimą. Todėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą sprendęs teismas turėjo teisę tas aplinkybes pripažinti neįrodytomis, ir, taip elgdamasis, įrodymų vertinimo taisyklių nepažeidė (1964 m. LR CPK 57, 65 str.)“⁹⁹.

Kita vertus, 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje 7.2.4 p. daro išvadą, kad Niujorko konvencijos prasme („teismas gali“), „užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų taikymas yra paliktas teismo diskrecijai. Tad net atsakovui (skolininkui) įrodžius bent vieną iš išvardytų pagrindų, teismas turi teisę, bet neprivalo atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą“. Toks Niujorko konvencijos aiškinimas pateikiamas ir teisės doktrinoje. Taip aiškinama todėl, kad rengiant konvenciją buvo siūloma konvencijos 5 straipsnį pradėti žodžiais „turi būti atsisakyta pripažinti ar vykdyti sprendimą“, tačiau vėliau šis pasiūlymas buvo atmestas ir pakeistas žodžiais „gali būti“.

Pagal susiklosčiusią užsienio valstybių teismų praktiką užsienio arbitražo sprendimas gali būti nepripažintas tik tais atvejais, kai teismai nustato atsakovo (skolininko) įrodytą pagrindą iš tikrųjų esant esminį, rimtą sąžiningo proceso standartų pažeidimą, t.y. pagrindas turi būti akivaizdus, o pats pažeidimas – rimtas. Tai įtvirtina Prancūzijos įstatymai, taip pat JAV

⁹⁸ International arbitration and National courts: The never ending story. - Kluwer law international, 2001. P. 150

⁹⁹ LAT 2001 m. vasario 21d. nutartis *Kauno 3 – osios statybos ir remonto akcinė bendrovė v. UAB “Trest Krivorižstalkonstrukcija”*, Nr. 3K-3-222/2001 m.// http://www.lat.lt/4_tpiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=11208; prisijungimo laikas: 2007-08-07

teismų praktika. Pavyzdžiui, byloje *Parsons and Whittemore Overseas Corp. V. Societe Generale de l'Industrie du Papier (RAKTA)* (1974) JAV apeliacinis teismas nurodė, kad „teismas turi atsisakyti taikyti arbitražo jurisdikcijos viršijimo pagrindą, jeigu jis įsitikino, kad arbitras priimdamas sprendimą rėmėsi pagrindiniu kontraktu, ir jeigu nėra akivaizdu, kad buvo peržengtos arbitražinio susitarimo ribos“¹⁰⁰.

Tačiau čia pastebima viena problema - „nėra vienareikšmiško atsakymo į tai, ar „teismas gali“, ar „teismas privalo“ atsisakyti pripažinti ir vykdyti esminio Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. a - e punktuose nustatytų standartų pažeidimo atveju“¹⁰¹. „Privalo“ yra priešpriešinamas „gali“ remiantis tiek sutarčių aiškinimo taisyklėmis, tiek praktiniais pagrindais. Užsienio valstybių praktika kol kas nepateikia atsakymo į šį klausimą. Kita vertus, tokia problema iškyla tik Niujorko konvencijos 5 str. 2 d. atžvilgiu. Nors čia leidžiama teismui ginti savo interesus ir suteikiama diskrecijos teisė, tačiau užsienio valstybių teismų praktika pateikia ir išimčių, kai teismas ne gali, bet privalo atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą, kai jis prieštarauja viešajai tvarkai (Niujorko konvencijos 5 str. 2 d. b), kaip moralės ir teisingumo sampratai. Kaip pavyzdys yra ICCA tarptautinio arbitražo konferencijos metu parengtoje medžiagoje pateikiama byla „*Hebei Import & Export Corp. v. Polytek Engineering Co. Ltd.*“¹⁰². Tačiau taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad autorė Carolyn B. Lamm nurodydama, kad teismas visais atvejais naudojasi savo diskrecijos teise, pateikia kitokią bylos *Hebei Import & Export Corp. v. Polytek Engineering Co. Ltd.* aiškinimą, kuris atskleidžia aukščiau nurodyto teiginio dėl privalomumo atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą prieštarumą. Autorė nurodo, kad „teismas turi diskrecijos teisę net ir tada, jei nepripažinimo pagrindas yra viešoji tvarka – tai patvirtina sprendimai, priimti dviejose bylose *Hebei Import & Export Corp. v. Polytek Engineering Co. Ltd.* ir *The United Mexican States v. Metalcad Corporation*“¹⁰³. Magistro baigiamojo darbo autorius pritaria pastarajai pozicijai, atsižvelgdamas į tai, kad lingvistinio Niujorko konvencijos 5 str. aiškinimo pagrindu darytina išvada, jog teismas gali, bet neprivalo atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą esant nepripažinimo pagrindui.

---

¹⁰⁰ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 288

¹⁰¹ Reisman W.M. *Systems of Control in International Adjudication and Arbitration*. – Durham: North Karolina, 1992. P. 115-120

¹⁰² *International arbitration and National courts: The never ending story*. - Kluwer law international: 2001. P. 152;

¹⁰³ Lamm C.B. *The enforcement of foreign arbitral awards under the New York convention: recent developments*//*International Arbitration Law Review*. 2002, Vol. 5, No 5, p. 9

//http://www.sccinstitute.se/_upload/shared_files/artikelarkiv/lamm_spoorenberg.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-20

3.3. Užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindai, kurių buvimą teismas privalo patikrinti *ex officio*

Prie užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų, kurių buvimą teismas privalo patikrinti *ex officio* priskirtini ginčo nearbitruotinumai bei užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo prieštaravimas šalies viešajai tvarkai, įtvirtinti Niujorko konvencijos 5 str. 2 d. ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 2 d. Pagrindinis šiame poskyryje analizuojamų pripažinti užsienio arbitražo sprendimą atsisakymo pagrindų skirtumas nuo 3.2. poskyryje aptartų pagrindų yra tai, kad jiems taikyti nereikalaujama atsakovo iniciatyvos. Būtent teismo pareiga yra nustatyti, ar egzistuoja šios grupės aplinkybės, ir savo iniciatyva nuspręsti, ar atsisakyti pripažinti ir vykdyti užsienio arbitražo sprendimą, nes į pirmą vietą yra iškeliami valstybės ir visuomenės interesai. Taip yra tais atvejais, kai atsakovas: 1. nesiremia šios grupės pagrindais; 2. remiasi, bet jų neįrodinėja. Kita vertus, taip pat galimi atvejai, kai šalis šiais užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindais remiasi ir įrodinėja juos – teismas nustato, ar yra kuris nors užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindas, įtvirtintas Niujorko konvencijos 5 str. 2 d., ginčo šalies reikalavimu.

Be to, antrąją grupę sudarantys pagrindai yra svarbūs tuo, kad jie užtikrina teismo neliečiamumą, t.y. „išlaisvina teismą nuo bet kokių įpareigojimų vykdyti sprendimus, kurie pagal *lex fori* būtų laikomi neteisingsais, net jei tie sprendimai ir nesusiję su procesiniais trūkumais“¹⁰⁴. Tačiau tas neliečiamumas yra ribotas. Tai patvirtina užsienio valstybių teismų praktika, rodanti bendrą tendenciją valstybės teismuose tenkinti reikalavimus dėl arbitražo sprendimų vykdymo, ribojant nearbitruotinumą ir viešosios tvarkos koncepcijas.

Ne kiekvienas ginčas gali būti arbitražinio nagrinėjimo dalykas. Atsižvelgiant į tai, kiekviena valstybė nustato sąrašą ginčų, kurių nagrinėjimas priklauso išimtinai valstybės teismų jurisdikcijai, ir atitinkamai šalys neturi teisės tokių ginčų spręsti arbitražu. Todėl pirmasis iš šiame poskyryje aptariamų užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindų – ginčo nearbitruotinumai, t.y. valstybės nacionalinis teismas nėra įpareigotas pripažinti arbitražo sprendimą, kai nustatoma, kad ginčo dalyko negalima spręsti arbitražu. Be to, arbitruotinumai doktrina teigia, kad „tik tiesiogiai šalis liečiantys ginčai yra arbitruotini ir kad ginčų sprendimui taikomi konsensualiniai metodai“¹⁰⁵.

Nei Niujorko konvencija, nei bet kuris kitas tarptautinis teisės aktas nenustato, kad tam tikri ginčai yra apskritai nearbitruotini. Taigi nacionalinė teisė nustato, kurie ginčai gali būti arba kurie negali būti sprendžiami arbitražu.

¹⁰⁴ J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 336

¹⁰⁵ Sornarajah M. Refusal of Enforcement by Courts of Secondary Jurisdiction//www.siac.tdb.gov.sg; prisijungimo laikas: 2005-02-20

Yra galimi du ginčo nearbitruotinumo klausimo sprendimo atvejai, kai:

1. teismas, kuriame siekiama sprendimo pripažinimo, šį klausimą sprendžia vadovaudamasis savo teise;
2. teismas atsisakymą pripažinti ar vykdyti sprendimą grindžia ginčo nearbitruotinumu pagal šalių pasirinktą trečiosios valstybės teisę, kaip *lex arbitri*.

Lietuvoje nearbitruotinių ginčų sąrašas nustatytas LR Komercinio arbitražo įstatymo 11 str. vadovaujantis dviem kriterijais – ginčo pobūdžiu ir ginčo subjektu. Jame įtvirtinta, kad „arbitražui negali būti perduoti ginčai, kylantys iš konstitucinių, darbo, šeimos, administracinių teisinių santykių, taip pat ginčai, susiję su konkurencija, patentais, prekių ir paslaugų ženklais, bankrotu, bei ginčai, kylantys iš vartojimo sutarčių. Be to, arbitražui negali būti perduoti ginčai, jeigu viena iš šalių yra valstybės ar savivaldybės įmonė, taip pat valstybės ar savivaldybės įstaiga ar organizacija, išskyrus Lietuvos banką, jeigu tokiam susitarimui nebuvo gautas išankstinis šios įmonės, įstaigos ar organizacijos steigėjo sutikimas. LR Vyriausybė ar jos įgaliota valstybės institucija bendra tvarka gali sudaryti arbitražinį susitarimą dėl ginčų, susijusių su Vyriausybės ar jos įgaliotos valstybės institucijos sudarytomis komercinėmis ir ūkinėmis sutartimis“. Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinis teismas 2003 m. spalio 6 d. nutartyje išnaginėjęs ginčą pagal pareiškėjo Respublikinės gamybos eksporto unitarinės įmonės „BellesEksport“ pareiškimą, byloje Nr. 2T- 70/2003 m. pažymėjo, kad „atsakovas UAB „Unicus“ yra privataus kapitalo įmonė, todėl prašomu pripažinti arbitražo sprendimu išspręstas dviejų privačių asmenų ginčas dėl pirkimo pardavimo kontrakto. Tokio ginčo arbitruotinumo apribojimų LR Komercinio arbitražo įstatymas nenustato“¹⁰⁶ (analogišką poziciją Lietuvos apeliacinis teismas išreiškė 2001 m. rugpjūčio 27 d. nutartyje išnaginėjęs civilinę bylą pagal pareiškėjo bendrovės „Gekil Chipping Limited“ prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono arbitražo 2001 m. kovo 1 d. sprendimą, Nr. 2T-53/2001). Dargi, Lietuvos apeliacinis teismas 2001 m. spalio 30 d. nutartyje išnaginėjęs ginčą pagal pareiškėjo Baltarusijos įmonės „Nacionalnaja aviakompanija Belavia“ prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Tarptautinio arbitražinio teismo prie Baltarusijos perkybos ir pramonės rūmų 2001 m. sausio 31 d. sprendimą, nutarė, kad „ nėra pagrindo pripažinti, kad ginčo objektas - apmokėjimas už transportavimo paslaugas pagal LR įstatymus negali būti arbitražinio nagrinėjimo dalykas“¹⁰⁷.

¹⁰⁶ 2003 m. spalio 6 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis išnaginėjus Respublikinės gamybos eksporto unitarinę įmonę „BellesEksport“ v. UAB „Unicus“, Nr. 2T-70/2007//<http://www.infolex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=35814>; prisijungimo laikas: 2007-08-07

¹⁰⁷ 2001 m. spalio 30 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Baltarusijos įmonė „Nacionalnaja aviakompanija Belavia“ v. UAB „Teralis“, Nr. 2T-60/2001//<http://www.infolex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=37036>; prisijungimo laikas: 2007-08-07

Tuo tarpu, kitų valstybių teismų praktikoje pastebima tendencija išplėsti arbitruotinų ginčų kategorijas. Pavyzdžiui, „JAV Aukščiausiasis Teismas Mitsubishi Motors Corp. v. Soler Chrystel-Plymouth byloje, kurioje teismas nukrypdamas nuo ankstesnių sprendimų, pripažino tarptautinių komercinių ginčų, susijusių su JAV antimonopolinės teisės sritimi, arbitruotinumą“¹⁰⁸. Panašūs pokyčiai yra akivaizdūs ir kitur, pavyzdžiui, 1990 m. įvairiose Europos civilinės teisės sistemose arbitruotinais buvo pripažinti ginčai konkurencijos ir vartotojų teisės srityje.

Pažymėtina ir tai, kad tarptautinio arbitražo doktrina ir praktika pripažįsta, kad esant neaiškiam arbitražiniam susitarimui, pirmiausia pats teismas sprendžia, ar ginčas priklauso jo jurisdikcijai (kompetencijos – kompetencijos principas). Arbitražo teismo teisė spręsti dėl savo jurisdikcijos įtvirtinta tiek UNICITRAL pavyzdinio įstatymo 16 str., tiek LR Komercinio arbitražo įstatymo 19 str. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal UNICITRAL pavyzdinio įstatymo 4 str. ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 6 str., laiku nepareiškus prieštaravimų dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, ši teisė prarandama. Taigi „yra svarbu nustatyti, kada ir iki kokio momento galima reikšti prieštaravimus dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, nes yra ydingų teismų praktikos pavyzdžių, kai asmeniui, siekiančiam išvengti arbitražo sprendimo vykdymo, sudaromos neribotos galimybės ginčyti arbitražo jurisdikciją“¹⁰⁹. Pavyzdžiui, 2005 m. gegužės 25 d. LAT paliko nepakeistą Lietuvos apeliacinio teismo nutartį sustabdyti užsienio arbitražo teismo sprendimo pripažinimo procedūrą, „nes atsakovas pareiškė teisme ieškinį dėl arbitražinio susitarimo pripažinimo negaliojančiu“¹¹⁰. 2007 m. birželio 22 d. LAT nutarė „priimti ieškovo AB „Geonafta“ atsisakymą nuo ieškinio, kuriuo buvo prašyta pripažinti negaliojančia visą UAB „Genčių nafta“ steigimo sutartį, ir kasacinio skundo“¹¹¹. Tačiau detalesnė šios bylos analizė nėra galima, nes užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo procesas šioje byloje dar nėra baigtas.

Šalis turi teisę pasirinkti tiek metodą, tiek arbitražo teismą, kuriame bus sprendžiamas ginčas, kilęs iš tarp šalių sudaryto sandorio. Tačiau arbitruotinumą klausimo išsprendimas yra tik pirmasis barjeras su kuriuo susiduria šalis, kadangi nacionaliniai teismai turi teisę pagal Niujorko konvenciją atsisakyti pripažinti viešąją tvarką pažeidžiantį užsienio arbitražo sprendimą. Todėl antrasis nepripažinimo pagrindas – užsienio arbitražo pripažinimo ir vykdymo prieštaravimas šalies viešajai tvarkai. Tai dar yra vadinama „antrojo žvilgsnio“ (*angl. „second-look“*) doktrina – „šalis, kurios atžvilgiu nesėkmingai siekiant išvengti arbitražo buvo priimtas jai nepalankus

¹⁰⁸ Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 53

¹⁰⁹ Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika//Justitia. 2006, Nr. 2. P. 26

¹¹⁰ 2005 m. gegužės 25 d. LAT nutartis civ. byloje „Svenska Petroleum Exploration AB“ v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Nr. 3K-7-268/2005//http://www.lat.lt/4_tpbuolentiniai/senos/nutartis.aspx?id=28258; prisijungimo laikas: 2007-08-20

¹¹¹ 2007 m. birželio 22 d. LAT nutartis civ. byloje AB „Geonafta“ v. AB „Svenska Petroleum Exploration“, UAB „Genčių nafta“, Nr. 3K-7-158/2007//<http://www.infollex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=79339>; prisijungimo laikas: 2007-08-20

arbitražo sprendimas, turi antrą galimybę išvengti užsienio arbitražo sprendimo įgyvendinimo esant tokio sprendimo pripažinimo ir vykdymo prieštaravimui viešajai tvarkai¹¹². Kita vertus, nei Niujorko konvencija, nei valstybių nacionalinė teisė neapibrėžia viešosios tvarkos sąvokos. Todėl detaliau būtina panagrinėti sąvoką „viešoji tvarka“. Ji gali būti suprantama dviem prasmėmis:

1. nacionalinė viešoji tvarka – valstybės imperatyvių teisės normų visuma.
2. tarptautinė viešoji tvarka – tarptautinėje praktikoje priimti imperatyvūs standartai.

Nacionalinės ir tarptautinės viešosios tvarkos skyrimas užsienio valstybių teismų praktikoje buvo įtvirtinamas po 1994 m. Todėl atsižvelgiant į Niujorko konvencijos pobūdį ir užsienio valstybių teismų praktiką (pavyzdžiui, *Societe Almira Films v. Pierrel es Quai* byla Paryžiaus Apeliaciniame teisme arba *Mitsubishi Motors corp. v. Soler Chrysler-Plymouth Inc.* byla JAV Aukščiausiame teisme, kuriose teismai konstatavo, kad „užsienio arbitražo sprendimo peržiūrėjimo tarptautiniame kontekste pagrindas yra nustatymas, ar arbitražu nėra pažeidžiama tarptautinė viešoji tvarka“¹¹³), 2000 m. LAT apibendrinimo apžvalgoje įtvirtinta, kad Niujorko konvencijoje vartojama sąvoka „viešoji tvarka“ turi apimti tik tarptautinę viešąją tvarką. Tokios pat pozicijos laikosi autorius V. Mikelėnas¹¹⁴. Tarptautinė viešoji tvarka teismų praktikoje aiškinama, kaip apimanti fundamentalius sąžiningo proceso principus, taip pat imperatyvias materialiosios teisės normas, įtvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas (LAT 2006 m. kovo 7 d. nutartis, priimta Kipre registruotos įmonės *Duke Investment Limited v. Kaliningrado sritį ir Kaliningrado srities regioninį vystymo fondą* byloje, Nr. 3K-7-179/2006, 2004 m. lapkričio 17 d. nutartis, priimta A. V. individuali įmonė v. K. C. firma byloje, Nr. 3K-3-612/2004). Tarptautinės viešosios tvarkos tikslas – apsaugoti esminius, gyvybiškai svarbius valstybės, visuomenės interesus. Pavyzdžiui, LAT 2002m. sausio 21 d. nutartyje Šveicarijos įmonė „*Apatit Fertilizers S.A.*“ v. AB „*Lifosa*“ konstatavo, kad „viešoji tvarka apima LR Konstitucijoje įtvirtintą teisingumo principą, todėl esant prašymui pripažinti užsienio arbitražo sprendimą dėl ieškinio užtikrinimo priemonių taikymo reikia įvertinti Niujorko konvencijos 5 str 2 d. b punkto taikymo bei aiškinimo praktiką“¹¹⁵.

¹¹² Curtin K.M. Redefining public policy in international arbitration of mandatory national laws//Def. Counsel J. 1997, Vol. 64, P. 275//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/defcon64&id=273&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-22

¹¹³ Curtin K.M. Redefining public policy in international arbitration of mandatory national laws//Def. Counsel J. 1997, Vol. 64, P. 275//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/defcon64&id=273&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-22

¹¹⁴ Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. – Vilnius: Justitia, 2000. P. 209

¹¹⁵ 2002m. sausio 21d. LAT nutartis Šveicarijos įmonė „*Apatit Fertilizers S.A.*“ v. AB „*Lifosa*“, Nr. 3k-3-146/2002//http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=9623; prisijungimo laikas: 2007-08-07

Kita vertus, autorius K. M. Curtin šalia aukščiau nurodyto viešosios tvarkos skirstymo išskiria trečiąją viešosios tvarkos rūšį – transnacionalinę viešąją tvarką¹¹⁶, atskleidžiančią tarptautinį konsensumą, turintį tiek tarptautinės viešosios politikos, tiek *lex mercatoria* bruožų. Nacionalinis teismas turi atsižvelgti į transnacionalinę viešąją tvarką, kai arbitražas yra tarptautinis, o šalys vadovaudamosi šalių autonomijos principu yra susitarę, kad jų santykiams bus taikoma ne konkrečios valstybės teisė, bet *lex mercatoria*. Kyla klausimas, kaip turi būti pripažįstami užsienio arbitražo sprendimai priimti vadovaujantis *lex mercatoria*. Tokį neaiškumą sąlygoja *lex mercatoria* neapibrėžtumas – tai valstybės neapčiuotos taisyklės, kurias pasirinko šalys. *Lex mercatoria* šalininkai teigia, kad *lex mercatoria* turi teisės statusą atsižvelgiant į tai, kad ji yra įtraukiama į tarptautines sutartis, taikoma sprendžiant ginčus, todėl užsienio arbitražo sprendimai priimti *lex mercatoria* teisės pagrindu turi būti pripažįstami. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad sprendžiant užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo klausimą aukščiau nurodytu atveju, iškyla būtinybė nustatyti, ar užsienio arbitražo sprendimas neprieštarauja ne tarptautinei, bet transnacionalinei viešajai tvarkai. Užsienio arbitražo sprendimą pripažįstantis teismas taiko pagrindinius bendruosius teisės principus nekeldamas klausimo dėl ryšio tarp ginčo ir valstybės buvimo. Teismas sprenddamas, ar užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas neprieštarauja tarptautinei viešajai tvarkai, atsižvelgia į tarptautinėje praktikoje tarp suinteresuotų valstybių taikomus imperatyvius standartus. Tuo tarpu, „transnacionaliniai principai yra formuojami tarptautinėje visuomenėje ir yra gerbiami kaip tarptautiniai valstybių įsipareigojimai, tačiau tuo pačiu metu išlieka nepriklausomi nuo nagrinėjamos bylos tarpusavio ryšio su konkrečia valstybe“¹¹⁷. Visa tai atskleidžia transnacionalinės ir tarptautinės viešosios tvarkos skirtumus.

Užsienio valstybių teismų praktikos analizė rodo, jog viešosios tvarkos pažeidimu pripažįstami atvejai, kai nustatoma, kad:

1. užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarauja Konstitucijos įtvirtintiems pagrindiniams teisės principams ir moralės normoms, pripažįstamoms tarptautiniu lygiu;
2. arbitražo sprendimas ar arbitražinis susitarimas išgautas prievarta, apgaule ar grasinimu;
2. pažeisti sąžiningo proceso principai (pavyzdžiui, *audietur et altera pars*);
3. konstatuotas arbitrų šališkumas ar priklausomumas;

---

¹¹⁶ Curtin K.M. Redefining public policy in international arbitration of mandatory national laws//Def. Counsel J. 1997, Vol. 64, P. 281//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/defcon64&id=273&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-22

¹¹⁷ ¹¹⁷ Curtin K.M. Redefining public policy in international arbitration of mandatory national laws//Def. Counsel J. 1997, Vol. 64, P. 283//<http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/defcon64&id=273&collection=journals>; prisijungimo laikas: 2006-12-22

4. arbitražo sprendimas grindžiamas suklustotais įrodymais ir kt.

Toks pavyzdinis viešosios tvarkos pažeidimų sąrašas įtvirtintas LAT 2000 m. apibendrinimo apžvalgos 7.2.4 p.

Tačiau užsienio valstybių teismų praktika atskleidžia viešosios tvarkos sąvokos interpretavimą skirtinga apimtimi. Byloje „Parsons and Whittemore Overseas Corp. V. Societe Generale de l'Industrie du Papier (RAKTA) (1974) viešosios tvarkos, kaip moralės ir teisingumo principus apimanti, sąvoka buvo priešpastatyta nacionalinės politikos sąvokai¹¹⁸. O byloje „National Oil v. Libyan Sun Oil. JAV apygardos teismas išaiškino, kad viešosios tvarkos sąvoka neatitinka užsienio politikos sąvokos <...> Kita vertus, pavyzdžiui, Anglijos teismas nusprendė, kad atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą, remiantis viešosios tvarkos sąvoka negalima, išskyrus atvejus, kai yra tam tikras neteisėtumo elementas ar sprendimo vykdymas yra aiškiai priešingas visuomenės interesams, ar sąmoningų ir visiškai informuotų visuomenės narių atžvilgiu¹¹⁹.

Sugrįžtant prie magistro baigiamojo darbo trečiojo skyriaus antrajame poskyryje aptartos teismo diskrecijos teisės atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, atkreiptinas dėmesys į tai, kad LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 2 d. įtvirtinami griežti šios grupės arbitražo sprendimo apskundimo pagrindai – „arbitražinio teismo sprendimą pripažinti ir vykdyti atsisakoma <...>“, įpareigojant naikinti arbitražo sprendimus, teismui nustačius ginčo arbitruotinumą ir viešosios tvarkos pažeidimą. Magistro baigiamojo darbo autorius pritaria E. Ivanauskienės pozicijai¹²⁰, jog ši LR Komercinio arbitražo įstatymo teisės norma turėtų būti keistina, įtvirtinant, jog teismas gali, bet neprivalo atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimą esant vienam iš nurodytų nepripažinimo pagrindų.

---

¹¹⁸ G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995. P. 288

¹¹⁹ Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 54

¹²⁰ Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2. P. 56

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Vadovaujantis tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais bei teismų praktika magistro baigiamajame darbe pateikta užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo pagrindų ir tvarkos, taip pat užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo problematikos analizė teoriniu ir praktiniu aspektu atskleidžia užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo problematiką, kuri patvirtina įvade iškelta hipotezę - užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reglamentuojančios tarptautinės ir nacionalinės teisės normos nėra visapusiškai, nuosekliai bei tinkamai įgyvendinamos Lietuvos ir užsienio valstybių teismų praktikoje.

1. Vienose iš teisinėje literatūroje pateikiamų užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo sąvokų užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas apibrėžiamas plačiau, o kitose siauriau. Tačiau magistro baigiamojo darbo autoriaus nuomone *užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas turi būti apibrėžiamas kaip teisinės galios suteikimas kitos valstybės teritorijoje priimtam arbitražo sprendimui arba arbitražo sprendimui, kuris nelaikomas vidaus sprendimu toje valstybėje, kurios prašoma jį pripažinti*. Tokia sąvoka, kurios pagrindą sudaro arbitražo sprendimo priėmimo vietos kriterijus, būtų išvengta užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sąvokų tapatinimo atkreipiant dėmesį į tai, kad tik teismui suteikus teisinę galią minėtam sprendimui, t.y. jį pripažinus, jis gali būti vykdomas.

2. Lietuvos teismų praktikos analizė rodo, kad dauguma prašomų pripažinti Lietuvos Respublikoje užsienio arbitražo sprendimų yra pripažįstama atmetant atsakovų prieštaravimus dėl nepripažinimo. Tokia teismų praktika atitinka daugelio užsienio valstybių teismų praktikos tendencijas.

3. Esminė arbitražinio susitarimo galiojimo sąlyga yra suderintos šalių valios, išreikštos rašytine forma, sudaryti atitinkamą susitarimą išreiškimas. Vadovaudamasis Niujorko konvencija magistro baigiamojo darbo autorius pritaria šiai vyraujančiai doktrinai. Kita vertus, kai kuriose užsienio valstybėse laikoma, kad galioja žodžiu sudarytas susitarimas.

4. Atskirų užsienio valstybių nacionalinėje teisėje, apibrėžiant rašytinio susitarimo sąvoką, neįtvirtinamas reikalavimas pasirašyti arbitražinį susitarimą abiem šalims, sutarties vykdymo faktą pripažįstant pakankama arbitražinio susitarimo galiojimo sąlyga. Lietuvos nacionalinėje teisėje įtvirtinta, jog arbitražinis susitarimas turi būti sudaromas pasirašant abiem šalims dokumentą arba apsikeičiant raštais, telegramomis, telefaksais ar kitais dokumentais, kuriuose fiksuojamas tokio susitarimo sudarymo faktas. Tačiau LAT formuodamas vienodą teismų praktiką nurodo, jog lemiamą reikšmę turi sutarties vykdymas, pagrindžiantis arbitražinio susitarimo galiojimą. Tokios pozicijos, kuriai pritaria ir magistro baigiamojo darbo autorius,

pagrindas yra *in favor contractus* principas (kilus abejonių dėl arbitražinio susitarimo buvimo, abejonės turi būti aiškinamos arbitražinio susitarimo galiojimo naudai).

5. LR CPK nenumato per kiek laiko šalis gali kreiptis į teismą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo. Kadangi neaišku, ar prašymo dėl užsienio arbitražo pripažinimo pateikimui taikytinas senaties terminas, numatytas teismų sprendimams, ar priešingai, šis prašymas gali būti paduotas bet kada, siūlytina *įtvirtinti prašymo dėl užsienio arbitražo pripažinimo pateikimo senaties terminą*.

6. LR CPK nėra apibrėžtas prašymo dėl arbitražo sprendimo pripažinimo nagrinėjimo procesinis terminas. Atsižvelgiant į tai, magistro baigiamojo darbo autorius pažymi, jog *minėto procesinio termino įtvirtinimas LR nacionaliniame teisės akte būtų tikslingas siekiant užtikrinti šalies, prašančios pripažinti užsienio arbitražo sprendimą, interesus bei įgyvendinti proceso operatyvumo ir koncentruotumo principus*.

7. Teismai nevienodai aiškina užsienio arbitražo sprendimų nepripažinimo pagrindus.

8. Taikant Niujorko konvencijos 5 str. 1 d. e punkte įtvirtintą užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindą, kai prašomas pripažinti sprendimas dar nėra privalomas arba yra panaikintas kompetentingos institucijos, yra akivaizdus vertimo (LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 m. Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų nepripažinimo ir vykdymo“) neatitikimas originaliam Niujorko konvencijos tekstui, kuriame vietoj sąvokos „galutinis“ yra vartojama sąvoka „privalomas (įpareigojantis)“. Sąvoka „galutinis“ užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo kontekste reiškia, kad yra išbaigtos visos apskundimo procedūros. Analizuojant sąvokos „privalomas“ reikšmę atkreiptinas dėmesys į tai, kad siūlytina šią sąvoką apibrėžti, kaip nebuvimą arbitražo sprendimo apskundimo galimybės pagal arbitražines procedūras arbitraže. Atsižvelgiant į tai, būtina vadovautis originaliu Niujorko konvencijos tekstu. Analogiškos pozicijos laikosi užsienio valstybių teismai bei Lietuvos apeliacinis teismas.

9. Niujorko konvencija neįtvirtina, ar arbitražo sprendimas, nepripažintas vienoje valstybėje, turėtų būti sutinkamas kaip nepripažintas ir kitoje valstybėje, todėl sudaromas pagrindas kiekvienam teismui naudotis diskrecijos teise – būtent kitos valstybės teismas pats sprendžia ar sutikti su tokiu arbitražo sprendimo nepripažinimu, ar ne.

10. Tarptautinio arbitražo doktrina ir praktika pripažįsta, kad esant neaiškiam arbitražiniam susitarimui, tik pats teismas sprendžia, ar ginčas priklauso jo jurisdikcijai (kompetencijos – kompetencijos) principas. Sprendžiant, kada ir iki kokio momento galima reikšti prieštaravimus dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, siūlytina *vadovautis UNICITRAL pavyzdinio įstatymo 4 str. ir LR Komercinio arbitražo įstatymo 6 str., pagal kuriuos laiku („<...> tuojau pat nepareikšdama be pateisinamos priežasties savo nesutikimo, arba jeigu ji*

nepareiškia savo prieštaravimo per tam skirtą terminą, jei toks nustatytas“) nepareiškus prieštaravimų dėl arbitražo teismo jurisdikcijos, ši teisė prarandama.

11. LR Komercinio arbitražo įstatymo 40 str. 2 d., kurioje įtvirtinti užsienio arbitražo sprendimo apskundimo pagrindai esant ginčo arbitruotinumo arba viešosios tvarkos pažeidimui, nustatytas imperatyvas atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo sprendimus esant bet kuriam aukščiau nurodytam užsienio arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindui, *turėtų būti keičiamas į teismo diskreciją, nustatant galimybę pačiam teismui nuspręsti dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo.*

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Lietuvos Respublikos norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. – Vilnius: Mūsų Saulužė, 2002.
2. 1964 m. liepos 7 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=38254&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-01-13.
3. 2003 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 36-1340.
4. 1996 m. balandžio 2 d. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 39-961.
5. 1992 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.
6. 1994 m. gegužės 31 d. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 46-851.
7. 2006 m. spalio 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl dokumentų legalizavimo ir tvirtinimo pažyma (*Apostille*) tvarkos aprašo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 118- 4477.
8. 1995 m. sausio 17 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“//Valstybės žinios. 1995, Nr. 10-208.

II. Tarptautiniai dokumentai

9. 1927 m. Ženevos konvencija dėl užsienio sprendimų įvykdymo// http://www.jurisint.org/pub/01/en/doc/151_1.htm; prisijungimo laikas: 2007-01-13.
10. 1985 m. UNCITRAL pavyzdinis įstatymas// <http://www.jus.uio.no/lm/un.arbitration.model.law.1985>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.
11. 1965 m. ICSID konvencija. Konvencija dėl valstybių ir kitų valstybių fizinių bei juridinių asmenų investicinių ginčų sprendimo//<http://www.worldbank.org/icsid/basicdoc/partA.htm>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.
12. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo// http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/XXII_1_e.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-21

III. Specialioji literatūra

13. Anglų – lietuvių kalbų teisės žodynas. – Vilnius: Alma litera, 1998.
14. J. Collier, V. Lowe. Ginčų sprendimas tarptautinėje teisėje. – Vilnius: Eugrimas, 2002.
15. G. Dominas, V. Mikelėnas. Tarptautinis komercinis arbitražas. – Vilnius: Justitia, 1995.
16. Ivanauskienė E. Komercinių arbitražų sprendimų įgyvendinimo aktualijos//Teisės apžvalga. 2000, Nr. 2, P. 25-64.
17. Mikelėnas V. Arbitražo proceso klausimai remiantis Lietuvos teismų praktika//Justitia. 2006. Nr. 2. P. 19-29.
18. Mikelėnas V. Civilinis procesas. Antroji dalis. – Vilnius: Justitia, 1997.
19. Mikelėnas V. Tarptautinės privatinės teisės įvadas. – Vilnius: Justitia, 2001.
20. Vadapalas V. Tarptautinė teisė. – Vilnius: Eugrimas, 2006.
21. Šatas J. Arbitražas tarptautinėje komercijoje. – Kaunas: Technologija, 1998.
22. Herrmann D. Does the World Need Additional Uniform Legislation on Arbitration?. - Arbitration International, 1999.
23. International arbitration and National courts: The never ending story. - Kluwer Law International, 2001.
24. Simmonds K.R. Arbitration law of France. International Commercial Arbitration. – Ocean Publications, 1992.
25. Reisman W.M. Systems of Control in International Adjudication and Arbitration. – Durham: North Karolina, 1992.

IV. Teismų praktika

26. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo Senato 2000 m. gruodžio 21d. nutarimu aprobuota „Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas, apibendrinimo apžvalga“//<http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=26343>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.
27. Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2003 metai)//http://www.infolex.lt/Praktika/doc/apt_2003_metu_veiklos_apzvalga.doc; prisijungimo laikas: 2007-08-28.
28. Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2004 metai)//http://www.infolex.lt/Praktika/doc/apt_2004_metu_veiklos_apzvalga.doc; prisijungimo laikas: 2007-08-28.

29. Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2005 metai)// http://www.infolex.lt/Praktika/doc/apt_2005_metu_veiklos_apzvalga.doc; prisijungimo laikas: 2007-08-28.

30. Lietuvos apeliacinis teismas. Metinė veiklos apžvalga (2006 metai)// <http://www.vtr.lt/lit.php?cid=352>; prisijungimo laikas: 2007-08-28

31. 2001 m. vasario 5 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis UAB “Ega” v. Baltarusijos VĮ “BellesEksport”, Nr. 3k-3-50/2001//<http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=11134>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

32. 2001 m. vasario 21 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Kauno 3 – osios statybos ir remonto akcinė bendrovė v. UAB “Trest Krivorižstalkonstrukcija”, Nr. 3K-3-222/2001// <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=11208>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

33. 2001 m. balandžio 18 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Dimitrovgrado autoagregatų gamykla v. Firma "Apikis", Nr.3K-3-460/2001// <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=11454>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

34. 2002 m. sausio 21 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Šveicarijos įmonė „Apatit Fertilizers S.A.“ v. AB „Lifosa“, Nr. 3k-3-46/2002//<http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=9632>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

35. 2002 m. kovo 27 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis JAV ribotos atsakomybės bendrovė „Main Bridge, L.L.C.“ v. UAB „Lakvita“, Nr. 3K-3-681/2002// http://www.lat.lt/4_tpbiuletiniai/senos/nutartis.aspx?id=10344; prisijungimo laikas: 2007-05-28;

36. 2003 m. vasario 26 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis AB „Alytaus chemija“ v. „Černygovles“, Nr. 3k-3-278/2003// <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=8588>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

37. 2003 m. rugsėjo 8 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis “Jusimi corporation” v. UAB “Cygnus”, Nr. 3k-3-782/2003// <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=24443>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

38. 2003 m. lapkričio 25d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis AB “Szolmar” v.UAB “Ukmedė”, 3k-7-999/2003// <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=24657>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

39. 2004 gruodžio 16 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis AS “Pareks bank” v. UAB “Parex lizingas”, Nr. 3k -7-552/2004// <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=27453>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

40. 2004 m. lapkričio 17 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis A.Vaičio individuali įmonė v. K. Czarniecki firma „Schwarz“, Nr. 3K-3-612/2004// <http://ovada.tic.lt/lat/nutartis.aspx?id=27280>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

41. 2005 m. gegužės 25 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis AB „Svenska Petroleum Exploration“ v. LR Vyriausybė, Nr. 3K-7-268/2005// http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=28258; prisijungimo laikas: 2007-08-20.

42. 2006 m. kovo 7 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Duke Investment Limited v. Kaliningrado sritis, Nr. 3K-7-179/2006// http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=29665; prisijungimo laikas: 2007-08-07.

43. 2006 m. liepos 19 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis AS „Super FM“ v. UAB „Laisvoji banga“, Nr. 3K-3-434/2006// http://www.lat.lt/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=30466; prisijungimo laikas: 2007-05-28.

44. 2007 m. birželio 22 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis AB „Geonafta“ v. AB „Svenska Petroleum Exploration“, UAB „Genčių nafta“, Nr. 3K-7-158/2007// <http://www.infolex.lt/Praktika/tekstas.asp?id=79339>; prisijungimo laikas: 2007-08-20.

45. 2001 m. liepos 16 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis UAB „Kaučiuk“ v. firma „Austepa“, civ. bylos Nr.: 2T-33/2001// <http://www.infolex.lt/praktika/tekstas.asp?id=39513>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

46. 2001 m. spalio 30 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Baltarusijos įmonė „Nacionalnaja aviakompanija Belavia“ v. UAB „Teralis“, Nr.: 2T-60/2001// <http://www.infolex.lt/praktika/tekstas.asp?id=37036>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

47. 2002 m. spalio 22 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Černigovo valstybinio miškų ūkio susivienijimas „Černigovles“ v. AB Jodint Stock Company „Alytaus chemija“, civ. bylos Nr.: 2T-3/2002// <http://www.infolex.lt/praktika/tekstas.asp?id=38898>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

48. 2003 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis atviroji AB „Silur“ v. UAB „Alsauda“, civ. bylos Nr. 2T-29/2003// <http://www.infolex.lt/praktika/tekstas.asp?id=39685>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

49. 2003 m. spalio 6 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Respublikinės gamybos eksporto unitarinė įmonė „BellesEksport“ v. UAB „Unicus“, Nr.: 2T-70//2003//<http://www.infolex.lt/praktika/tekstas.asp?id=35814>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

50. 2006 m. liepos 4 d. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis Britų Virginijos salų bendrovės Westintorg Corp. v. Baltarusijos Respublikos Prezidento reikalų valdybos Valstybinė gamybos ir unitarinė įmonė „Belaja Rus“, civ. bylos Nr.: 2T-13/2006//<http://www.infolex.lt/praktika/tekstas.asp?id=62300>; prisijungimo laikas: 2007-01-13.

V. Kiti šaltiniai

51. Curtin K.M. Redefining public policy in international arbitration of mandatory national laws//Def. Counsel J. 1997, Vol. 64, P. 271-284 //http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/defcon64&id=273&collection=journals; prisijungimo laikas: 2006-12-22.

52. Enforcing arbitration awards under the New York Convention: experience and prospects// http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/NYCDay-e.pdf; prisijungimo laikas: 2007-05-29.

53. Kenfack D.G. The Recognition and Enforcement of Arbitral Awards in OHADA Member States//Journal of International Arbitration. 2003, Vol. 20, Iss. 2, P. 205-10//http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=68&hid=2&sid=ad86118b-4b0d-40b1-9649-5ea57a79b40b%40SRCSM1; prisijungimo laikas: 2006-11-18.

54. Lamm C.B. The enforcement of foreign arbitral awards under the New York convention: recent developments//International Arbitration Law Review. 2002, Vol. 5, No 5, p. 9 //http://www.sccinstitute.se/_upload/shared_files/artikelarkiv/lamm_spoorenberg.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-20.

55. Martinez R. Recognition and enforcement of international arbitral awards under the United Nations convention of 1958: the “Refusal” provisions//Int’l. Law. 1990, Vol. 24, P. 487-519//http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr24&id=505&collection=journals; prisijungimo laikas: 2006-12-05.

56. Mehren R.V. The enforcement of arbitral awards under Conventions and United States law//Yale J. World Pub. 1983, Vol. 9, P. 343-368//http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/yjl9&id=351&collection=journals; prisijungimo laikas: 2006-12-22.

57. Mishkin J. E-commerce and ADR enforcement of international arbitration awards//www.mmwr.com; prisijungimo laikas: 2007-01-25.

58. R. Doak Bishop, E.Martin. Enforcement of foreign arbitral awards//www.kslaw.com/library; prisijungimo laikas: 2007-01-25.

59. Richard D.G. Enforcement of foreign arbitral awards under the United Nations convention of 1958: a survey of recent federal law//Int’l and Trade Journal. 1987, Vol. 13,P. 13-48//http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/mljilt11&size=2&isize=L&rot=0&collection=journals&id=25; prisijungimo laikas: 2006-12-05.

60. Sanders P. A twenty years’ review of the Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards//Int’l L. 1979, Vol.13P. 269-288//http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/intlyr13&id=281&collection=journals; prisijungimo laikas: 2006-12-05.

61. Senger-Weiss E.M. Enforcing foreign arbitration awards//Dispute Resolution Journal. 1998, Vol. 53, Iss. 1, P. 70-78//<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=24&hid=19&sid=ac5fc0aa-9974-42e1-b680-c00b66368606%40SRCSM1>; prisijungimo laikas: 2006-12-19.

62. Tannock Q. Judging the effectiveness of arbitration through the Assessment of Compliance with and Enforcement of International Awards//Arbitration International. 2005, Vol. 21, Iss. 1, P. 71 - 81//<http://web.ebscohost.com/bsi/detail?vid=35&hid=2&sid=ad86118b-4b0d-40b1-9649-5ea57a79b40b%40SRCSM1>, prisijungimo laikas: 2006-11-18.

63. Wang T. Interpreting the New York convention//Dispute Resolution Journal. 2006, Vol. 61, Iss. 1, P. 78-84//<http://web.ebscohost.com/bsi/pdf?vid=4&hid=2&sid=ad86118b-4b0d-40b1-9649-5ea57a79b40b%40SRCSM1>; prisijungimo laikas: 2006-11-18.

SANTRAUKA

Užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas

Raktiniai žodžiai: arbitražo sprendimas, pripažinimas, Niujorko konvencija.

Magistro baigiamajame darbe yra pateikiama užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo pagrindų ir tvarkos, taip pat užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo problematikos analizė teoriniu ir praktiniu aspektu remiantis tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais bei teismų praktika. Atliktos analizės pagrindu magistro baigiamojo darbo autorius atskleidžia užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinio reglamentavimo bei teismų praktikos panašumus bei skirtumus. Visa tai leidžia daryti išvadą, jog atskirų valstybių nacionalinių įstatymų įvairovė, skirtinga užsienio teismų praktika lemia tai, kad dažnai praktikoje kyla problemų, susijusių su ne visada vienodu ir nuosekliu užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą reguliuojančių teisės normų taikymu.

Lietuvoje Niujorko konvencija buvo ratifikuota tik 1995 m. sausio 17 d. Nacionalinės teisės užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas sureguliuotas tik 1996 m. balandžio 2 d. LR Komercinio arbitražo įstatyme. Vėliau buvo atlikti 1964 m. LR CPK pakeitimai, įtvirtinant detalesnę užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo tvarką bei nutarčių apskundimą, o naujasis LR CPK - 2003 m. sausio 1 d. Priešingai, užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo teisinis reglamentavimas tarptautiniu mastu buvo pradėtas 1927 m. priėmus Ženevos konvenciją. Šių teisės šaltinių naujumas atskleidžia, jog užsienio arbitražo sprendimų pripažinimas Lietuvoje yra naujas teisinis institutas, kurio analizė teisinėje literatūroje nėra gausi. Visa tai lemia detalesnės šio teisinio instituto analizės poreikį.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pažymėtina, jog yra ypač svarbu analizuoti teismų praktiką, nacionalinius ir tarptautinius teisės aktus sudarant pagrindą teismui priimti teisingą sprendimą, kai arbitraže laimėjusi šalis kreipiasi į teismą dėl užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo, tame tarpe skatinant komercinio arbitražo susitarimų pripažinimą ir įgyvendinimą tarptautinės prekybos srityje bei tarptautinio arbitražo efektyvumą.

SUMMARY

The recognition of foreign arbitral awards

Keywords: recognition, enforcement, foreign awards, New York convention

The article compares and analyses the positions of foreign and Lithuanian legal acts on the recognition of foreign arbitration awards, the practice of Lithuanian and foreign courts in this area and the topic of recognition of foreign arbitral awards in theoretical and practical aspects. Guided by such investigation the author of the article raise the similarities and differences in the regulation of foreign arbitration awards throughout different countries. That leads to the conclusion that some positions or terms are interpreted in the courts or regulated in the legal acts of different countries not unilaterally or even differently in the area.

Lithuania, being a very dynamic region, develops intensively its laws on arbitration. Nevertheless, in Lithuania the recognition of international arbitral awards has been started to develop only on 17th of January in 1995 by the ratification of the New York convention, which has been recognized and enforced according to the provisions of the Law on Commercial Arbitration adopted on the 2nd of April in 1996. Afterwards, there was made some changes of Civil Procedure code, and finally the new Civil Procedure code was adopted on the 1st of January in 2003. On the contrary, the process of legitimation of recognition of foreign arbitral awards internationally has been started in 1927 by adoption of Geneva protocol on arbitration. That is the main motive why the author of the article decided to investigate the practice and national laws of Lithuania and other countries on the recognition of foreign arbitration awards. Moreover, effective international arbitration is dependent on the parties' success in enforcing arbitral awards.

In conclusion, it is extremely important to go through analysis of the practice of courts, also, the national and international laws, enabling the courts to be able to find the way of taking right decisions, when the party, who wins the litigation, requests recognition of the foreign arbitral award.